

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 «Економіка»
Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобальних викликів»

здобувачки Трофимової Олени Дмитрівні

Наукова керівниця: к.е.н., доцент Іринчина Інна Борисівна

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Циганкова Т.М

Київ 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівниця проектної групи
(гарант) освітньо-професійної
програми

«Міжнародна економіка»

_____ Столярчук Я.М.
(підпис)

«_____» _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри міжнародної
торгівлі і маркетингу

_____ Циганкова Т.М.
(підпис)

«_____» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Здобувачі вищої освіти Трофимовій Олені Дмитрівні

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобальних викликів»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «28» грудня 2021 р
№1962 – ст.

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

законодавчих, виконавчих органів влади України, публікацій фахових видань, економічних досліджень Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), підсумків наукових праць Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених, інформаційних роботах, рейтингових агентств і міжнародних асоціацій, інтернет-ресурсів.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретико- концептуальні засади міжнародної конкурентоспроможності в умовах глобалізаційних викликів <i>(назва розділу)</i>
Розділ 2	Сучасні тенденції формування міжнародної конкурентоспроможності країн під впливом глобалізаційних викликів <i>(назва розділу)</i>
Об'єкт дослідження:	Міжнародна конкурентоспроможність країн.
Предмет дослідження:	Інструменти забезпечення міжнародного рівня конкурентоспроможності країни та факторів, які безпосередньо на це впливають в умовах глобальних викликів.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Виявлення взаємозв'язку між глобалізаційними викликами і конкурентоспроможністю країни, опрацювання теоретико-концептуальних підходів до забезпечення міжнародного рівня конкурентоспроможності країни, розроблення рекомендацій щодо збільшення конкурентних переваг для України у Світогосподарській системі.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1 оцінити характеристику розвитку країн в умовах глобалізаційних викликів; охарактеризувати функції та види конкуренції при формуванні міжнародної конкурентоспроможності держав; розглянути еволюцію теорії конкурентоспроможності.

У розділі 2 визначити глобалізаційні виміри міжнародної конкурентоспроможності країн ; проаналізувати глобальні виклики

сучасності; з'ясувати дії щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності в умовах глобалізаційних викликів.

Завдання підготувала
Наукова керівниця

(підпис)
« ____ » _____ 2022 р.

Іринчина І. Б.

Завдання одержала здобувачка

(підпис)
« ____ » _____ 2022 р.

Трофимова О.Д.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить сторінок, 7 таблиць, 7 рисунків, список літератури з 35 найменувань.

Ключові поняття: міжнародна конкурентоспроможність, глобальні виклики і ризики, глобалізація, конкуренція та конкурентоспроможність.

МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ КРАЇН В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Об'єктом дослідження виступає міжнародна конкурентоспроможність країн.

Предметом дослідження є інструменти забезпечення міжнародного рівня конкурентоспроможності країни та факторів, які безпосередньо на це впливають в умовах глобальних викликів.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи полягає у виявленні взаємозв'язку між глобалізаційними викликами і конкурентоспроможністю країни, опрацювання теоретико-концептуальних підходів до її забезпечення, розроблення рекомендацій щодо збільшення конкурентних переваг для України.

Завданнями роботи є:

- оцінити характеристику розвитку країн в умовах глобалізаційних викликів
- охарактеризувати функції та види конкуренції при формуванні міжнародної конкурентоспроможності держав
- розглянути еволюцію теорії конкурентоспроможності
- визначити глобалізаційні виміри міжнародної конкурентоспроможності країн
- проаналізувати глобальні виклики сучасності
- з'ясувати дії щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності в умовах глобалізаційних викликів.

За результатами дослідження узагальнено та розглянуто підходи до визначення міжнародної конкурентоспроможності, сформульовано механізми оцінки рівня міжнародної конкурентоспроможності країн в умовах глобальних викликів, представлено пропозиції стосовно зміцнення рівня конкурентоспроможності України на засадах концепції сталого розвитку.

Обґрунтовані та запропоновані у роботі рішення та рекомендації деталізують і конкретизують результати здійснюваного дослідження, утворюють науково-прикладну базу їх практичної реалізації.

Одержані результати можуть бути використані у практиці підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності країн.

Період виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи – 2021 - 2022

Рік захисту роботи – 2022

В і д г у к

на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувачки факультету Міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

Трофимової Олени Дмитрівни

на тему: «**Міжнародна конкурентоспроможність країни в умовах
глобальних викликів**»

1. **Актуальність теми:** Сучасна залежність добробуту національних економік від ефективності зовнішньоекономічної зовнішньоторговельної діяльності їх суб'єктів, актуалізує дослідження факторів, що сприяють формуванню і підтримуванию належного їх рівня міжнародної конкурентоспроможності. Окрім того, Глобальне господарство котрий рік знаходиться у стані турбулентності, невизначеності та непередбачуваності, росту глобальних проблем. Все це відбувається за умов чіткого усвідомлення Державами необхідності посилення власної відповідальності за власні прибутки/результати національного бізнесу у Глобальному господарстві. Все це актуалізує тематику бакалаврського дипломного дослідження автора.

2. **Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи:** автором детально систематизовано і проаналізовано ключові глобальні виклики, які слід враховувати національним економікам в особі їх бізнесу при виході на зовнішні ринки товарів і послуг й налагодженні оптимальної взаємодії там з суб'єктами з інших держав.

3. **Наявність самостійних розробок автора:** автором представлено особисте бачення умов формування міжнародної конкурентоспроможності та варіанти її оцінювання за версіями чисельних міжнародних та регіональних інституцій

4. **Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій:** автором представлено еволюцію теорій конкурентоспроможності, що є теоретичним підґрунтям для сформованих автором практичних рекомендацій стосовно напрямів підвищення міжнародної конкурентоспроможності національного бізнесу в умовах глобальних викликів.

5. **Наявність недоліків:** автору слід було більш глибоко висвітлити різницю у розумінні національного і міжнародного рівня конкурентоспроможності компаній. У роботі бракує дослідження наявних у світовій практиці методів та інструментів досягнення національним бізнесом міжнародного рівня конкурентоспроможності.

6. **Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК:** бакалаврське дипломне дослідження виконано при дотриманні норм Вищої освіти та у відповідності з методичними рекомендаціями, що дозволяє рекомендувати роботу до захисту

Наукова керівниця: доцент кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу, к.е.н.

9 червня 2022р.

Іринчина І.Б.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО – КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ	6
1.1. Характеристика розвитку країн в умовах глобалізаційних викликів	6
1.2. Функції та види конкуренції при формуванні міжнародної конкурентоспроможності держав.....	15
1.3. Еволюція теорії конкурентоспроможності	25
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	34
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН ПІД ВПЛИВОМ.....	36
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ	36
2.1 Глобалізаційні виміри міжнародної конкурентоспроможності країн	36
2.2. Глобальні виклики сучасності	47
2.3. Напрями підвищення міжнародної конкурентоспроможності в умовах глобалізаційних викликів	57
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	68
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап трансформації Глобальної економічної системи характеризується загостренням конкурентної боротьби в умовах значного перевищення пропозиції над купівельно спроможним попитом. Зростання залежності добробуту національних економік від ефективності участі їх бізнес суб'єктів на міжнародних ринках товарів, послуг, ідей та ресурсів, робить необхідним моніторинг відповідності рівня конкурентоспроможності національного бізнесу рівню міжнародної конкурентоспроможності. Окрім того, моніторингу підлягають тренди розвитку Світогосподарської системи, яка характеризується багатьма викликами.

Проблематиці формуванню міжнародної конкурентоспроможності присвятили свої праці вітчизняні та зарубіжні науковці та практики. Зокрема, Г.Азоев, В.Андріанов, Р.Вернон, Г.Грубер, М.Делягін, Д.Лук'яненко, С.Ємельянов, П.Зав'ялов, І.Кірцнер, О.Швиданенко, Ю.Козак, П.Кругман, В.Леонт'єв, С.Ліндер, Ф.Ліст, З.Луцишин, А.Маршалл Е. Азроянца, Т. Алтенбурга, Л.Антонюк, Я.Базилюк, О.Білоруса, З.Бжезінського, С.Брю.

Серед труднощів, безпосередньо пов'язаних з процвітаням світового господарства у ХХІ ст., унікальна ключова роль властива глобальним структурним перебудовам міжнародних економічних зв'язків, що накладає своє віддзеркалення на всі ділянки суспільного життя. Трансформаційні переміни мають загальносистемну природу і прямо відгукуються на розвиток всього всесвітнього господарства, змінюючись у загострення існуючих або породження нових труднощів, спричинених цим суперечливим процесом. Отже, актуальність виконаного наукового дослідження спричинена: по-перше, інтенсивністю нерівності соціального та економічного розвитку, що виявляється у непропорційності діяльності та кооперації деяких держав, регіонів у глобальному оточенні; по-друге, посиленням протиріч у міжнародних взаємозв'язків, що набувають нової конфігурації свого виразу;

по-третє, варіюванням форм зв'язків між суперницькими суб'єктами та виходом нового економічного явища – глобальна конкуренція, яка розглядається як один із найважливіших елементів саморегулювання ринкової економіки, розвитку галузей, забезпечення зайнятості населення; збільшення бюджету країни, зростання та процвітання ділової активності та допускає координувати індивідуальні потреби суб'єктів ринку. В результаті аналізу міжнародної конкурентоспроможності країн важливо отримати не лише аспектні оцінки конкурентоспроможності конкретної країни, а й визначити ту чи іншу цільову програму, що дозволяє підвищити рівень її міжнародної конкурентоспроможності в умовах глобальних викликів, тому ця тема вимагає додаткового опрацювання.

Метою дослідження є виявлення взаємозв'язку між глобалізаційними викликами і конкурентоспроможністю країни, опрацювання теоретико-концептуальних підходів до забезпечення міжнародного рівня конкурентоспроможності країни, розроблення рекомендацій щодо збільшення конкурентних переваг для України у Світогосподарській системі.

Для досягнення зазначеної мети розв'язувалися та ставилися такі завдання:

- оцінити характеристику розвитку країн в умовах глобалізаційних викликів ;
- розглянути еволюцію теорії конкурентоспроможності;
- охарактеризувати функції та види конкуренції;
- визначити глобалізаційні виміри міжнародної конкурентоспроможності країн;
- проаналізувати виклики сучасності
- з'ясувати дії щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності в умовах глобалізаційних викликів

Об'єктом дослідження є міжнародна конкурентоспроможність країн.

Предметом дослідження є інструменти забезпечення міжнародного рівня конкурентоспроможності країни та факторів, які безпосередньо на це впливають в умовах глобальних викликів.

Інформаційна база бакалаврського дослідження. Під час підготовки скористувались матеріалами законодавчих, виконавчих органів влади України, газетними статтями, публікаціями фахових видань, економічними дослідженнями Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), підсумками наукових праць Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, дослідженнями вітчизняних і зарубіжних вчених, інформаційними роботами рейтингових агентств і міжнародних асоціацій, інтернет-ресурсами.

Методи дипломного дослідження. Кваліфікаційна робота зроблена за участю спеціальних методів та загальнонаукових. Зокрема, метод логічного аналізу застосовувався при дослідженні міжнародної конкурентоспроможності країн, метод компаративного аналізу – при виявленні глобальних викликів.

Структура кваліфікаційної роботи. Дослідження формується з двох розділів. Розділ I присвячено теоретико-концептуальним засадам міжнародної конкурентоспроможності в умовах глобалізаційних викликів. Розділ II присвячено сучасним тенденціям формування міжнародної конкурентоспроможності країн під впливом глобалізаційних процесів.

Теоретична, методична значущість отриманих підсумків дослідження зводиться до комплексного опрацювання на основі плідного розбору наявних економічних понять, нових науково-методичних та методологічних засад формування та процвітання глобальної моделі конкурентоспроможності суб'єктів міжнародної економіки в умовах глобальної конкуренції через призму сучасних трансформаційних викликів.

Практична значимість одержаних наслідків полягає у тому що дослідження використовуються для розв'язання проблем гарантування міжнародної конкурентоспроможності економіки України, нової в високоякісній трансформації та зростання її рейтингових позицій у глобальному середовищі.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО – КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

1.1. Характеристика розвитку країн в умовах глобалізаційних викликів

Глобалізація представлена багатоаспектним та непростим процесом, яка вважається основною теорією процвітання громадянства в усіх сферах життя та проникнення - є специфічним явищем для економіки, культури, духовного життя та соціальної сфери. На світовій арені практично відсутні держави, які б були звільнені від глобалізаційних процесів. Зважаючи на масштаб цього фактору, термін глобалізація не має якогось одного конкретного визначення. Аналіз опрацювання в економічній сфері концептуального методологічного підходу до твердження глобалізації характеризується важливим значенням з точки зору наслідків, які можуть виникнути, як з позитивним результатом, так і з негативним. Розроблення ключових наукових підходів до пояснення визначення сутності явища глобалізації світової економіки дасть змогу виділити основні ідеї на суть вагомих ознак цього процесу та розкрити найважливіші концептуальні підходи до його сприйняття.

Суттєвою властивістю, яка зустрічається в більшості наукових роботах, є явище злиття (фінансових та виробничих ресурсів, ринків, капіталу, підприємств тощо). Автором цієї ідеології є американський вчений Т.Левітт, який в 1983 році вперше затвердив визначення “ глобалізація” до наукового обороту. Заснуванням цього терміну він намагався відтворити породження планетарного рівня, транснаціонального ступеня міжнародної економіки з характерними його особливостями, ототожнюючи глобалізацію як злиття своєрідних продуктів, які випускають гігантські корпорації.

Вітчизняні науковці Д. Лук’яненко, А. Поручник та Я. Столярчук допускають, що у період появи ХХІ ст. помічається суттєве прискорення трансформаційних формувань у всесвітній економіці, результатом цього й є глобалізація, яка

проявляється в глобальній парадигми економічного процвітання. Об'єднання усіх системних компонентів міжнародної економічної структури відтворює її внутрішню єдність і обґрунтованість, в фундаменті якої перебуває заглиблення космополізації масового обміну та виробництва, підвищення рівня інтеграції та транснаціоналізації загальнонаціональних економік, поліпшення технологічної бази сучасної ринкової системи, утвердження всесвітніх шаблонів функціонування та утворення інститутів глобального менеджменту. [0]

Дж. Гобсон, О.Бауер вважали, що глобалізація – це об'єднання країн монополій, які мають вплив на колонії та встановлюють над ними повний контроль завдяки пануванню у світовій торгівлі, військово-політичній та фінансовій сфері. Тобто, основою глобальної економічної системи стають міжнародні монополії. Процеси концентрації виробництва і створення монополістичних об'єднань, в свою чергу, посилюють рівень конкуренції, наслідком якої є збільшення підприємств-гігантів.

Ф.Перру, Г. Мюрдаль, А. Хірман зазначили в своїх дослідженнях, що рушійною силою світогосподарського розвитку - є структурні зміни, викликані виникненням високотехнологічних галузей. Такі галузі перетворюються на своєрідні “ полюси зростання” національних та глобальної економіки через розширення їх масштабів.

Дж. Мейер, Дж. Болі, Дж. Томас мали думку, що глобалізація – це процес стандартизація політичних і державних інститутів усіх країн світу, що призведе до утворення єдиного цивілізованого виміру та наявність інституційної придатності цілеспрямоване на налагодженні ділових контактів на всіх можливих рівнях. Е. Тофлер визнавав, що людство пережило дві великі хвилі змін(аграрну ті індустріальну цивілізацію) та проходить на сьогодні третю(постіндустріальну цивілізацію). Її потенціал полягає у знаннях та інформації, що сприяють розвитку глобалізаційних процесів. [2]

Можна зробити такі висновки, що завдяки опрацюванню та аналізу змісту доступних на сьогодні вітчизняних та зарубіжних джерел та зважаючи на

багатогранність на багатовимірність глобалізації, потрібно узагальнити всі визначення, сформульовані в наукових школах економіки, соціології, історії, політології та теорії міжнародних відносин. За своє сутністю вони зводяться переважно до того, що глобалізація – це об'єктивно існуючий процес суспільного процвітання, який відповідає трьом невід'ємним компонентам розвитку – об'єктивності, спрямованості та незворотності – і полягає в посиленні взаємозалежності, цілісності та уніфікації людства на основі цивілізаційних закономірностей розвитку науки, техніки та інформації, яка є процесом пристосування людства до зовнішнього середовища. Неможливо не відзначити, що суттєвими аспектами в цьому плані передбачено: перетворення обов'язків держави та направлення деяких з них на глобальний ринок; відповідно до правил щодо економічної діяльності зміцнення ефекту за межі національних кордонів; поширення конкуренції між суб'єктами економічної діяльності; передбачення послідовності змін щодо міжнародної інтеграції та кооперації національних економік; утворення соціальних умов для національного процвітання в загальному обсязі.

Кожне явище несе за собою як позитивні аспекти, так і негативні та глобалізація не є виключенням з цього правила. Щодо недоліків, то процвітання глобалізації стало наслідком накопичення всіх видів асиметрії та невідповідності світової економіки, які ослабили рівень стабілізації розвитку, результатом якого стали започаткування структурних криз в багатоманітних сферах соціально-економічного розвитку. Проблема дослідження ризиків та викликів сьогодення доволі всеосяжно репрезентовано у вітчизняній та зарубіжній академічній літературі.

Осмислення глобальних викликів в умовах інтеграційних об'єднань відповідає своєму відображенню в роботах класиків, скажімо, К.Ясперса та Ж.Бодрийяра, бо саме вони систематизували відповідність людини з навколишнім [3, 4] світом, аналізуючи здобуття всіх потенційних небезпек при сприянні. Труднощі глобальних викликів та глобалізації теперішньої спільноти в аспекті неоднозначності нового існування, нестійкості соціальних дій, які відображені

в працях вітчизняних науковців. Більшою мірою це стало специфічним переважно для фахівців вітчизняної навчальної школи глобалістики. В спільних наукових виданнях індивідуумів зазначеної школи Д. Лук'яненко О. Білоруса, О. Зернецької, Ю. Мацейка, Ю. Пахомова, та ін. вперше представляється в світ зусилля рішення труднощів глобалістики та глобальних проблем сьогоденності [5, 6]. Сучасне ознайомлення глобальних ризиків особисто споріднено з глобалізованим суспільством, водночас глобалізація визначається як фактор, який збільшує певні вимоги. Ці погляди представлені в працях вітчизняних дослідників науки Є.Тихомирової [7]. Українські винахідники Ю.Пахомов та Ю.Павленко формують пропозиції закликів у піднесенні сучасного суспільства зі сторони синергетики.

На сьогодні є безліч систематизацій загальних проблем. Вітчизняний діяч Д.Лук'яненко ототожнює три найважливіші групи колективних проблем, якщо розглянути більш детально: труднощі зв'язку довкілля – людство, до яких слід вважати проблему ресурсної підтримки буття людства та соціально-демографічну проблему; труднощі процвітання та підтримки перспективи суспільства, задачу дослідження світового океану, розвиток в задоволенні інформаційних потреб користувачів та посиленні ролі інтелекту, а також захист створенню; та проблеми соціально-економічних відносин, тобто екологічні проблеми, труднощі асиметрії розвитку, морально-релігійні проблеми [8 с.87].

Доктор економічних наук Рогач О.І. під глобальними викликами усвідомлює активні переміни у світовому господарстві. На думку вченого, виклик може бути зароджений більшою мірою заперечливими змінами, внаслідок того представлене формулювання не є цілковитим. [9]

Кандидат економічних наук Поліщук Л.С. аналізує глобальні виклики в процвітанні світової економіки та торгівлі, які спричиняють до збільшення ролі глобального коригування.

Посеред викликів виокремлює:

- потрібність забезпечувати економічне процвітання для сприянні доходів; небезпеки зі сторони енергетичного кластеру;
- загрози зі сторони багатогранної торговельної системи;
- темою соціальної об'єктивності.

[10]

Іноземні фахівці А.Мальгін та А.Торкунов підкреслюють три групи світових проблем: перша – загальносвітові проблеми або найбільш універсальні, інакше кажучи, відштовхування планетарно ракетно-ядерних протистоянь, процес господарської глобалізації, нова міжнародна систематичність за домовленістю вигідного співробітництва; друга – труднощі в ресурсах або субглобальні, якщо більш точніше, то відносини людства та всесвіту, енергетичні, екологічні, проблема використання космосу, демографічні, продовольчі труднощі; третя група - етнічні чи загальнопланетарні проблеми загальнолюдського характеру, інакше кажучи, взаємозв'язки людини та суспільства, проблеми знищення, експлуатації людини, скрути, навчання, захисту здоров'я, прав людини. [11 с.64]

Однією з найбільш відомих є угруповання глобальних проблем, яка була створена європейським суспільствознавцем Й.Галтунгом. Фахівець признав чотири напружені випадки з якими зустрілось суспільство у другій половині ХХ століття, наприклад, небезпека насильства і погрожування насильства, що відображується в намірі міжнародного тероризму; криза нестачі ресурсів і ймовірність настання бідності; процес захоплення деяких громадян та суспільних організацій і загроза повного здавлення прав і можливостей людини; розлад навколишньої дійсності та загроза локального погіршення екологічної рівноваги. [12 с.189]

Можна зробити такі висновки, що глобальні виклики можна охарактеризувати, як загострення наявних або створених чергових проблем, які зумовлені сьогоденним розвитком глобалізації, зміна яких відбувалась внаслідок еволюційних процесів.

Згідно з думкою автора, щонайбільш упорядкованим є метод, який представлений експертами Всесвітнього економічного форуму, відповідно до якого визначено 37 глобальних ризиків, що згруповані по певним категоріям: економіка, навколишнє середовище, світова політика, суспільство та технології. У звіті також викладено думки про низку ризиків, що формуються, і ізольованих факторів, присутніх у картині глобальних ризиків цього року, які можуть виявитися несподіваними в майбутньому.

Доповідь про глобальні ризики заснована на думках близько 12 000 керівників країн, які сформуvalи певні довгострокові ризики для своїх 124 країн, отримані під час опитування керівників Всесвітнього економічного форуму. Області, виділені у цих відповідях, ймовірно, послужать основою для прийняття рішень на національному рівні та дадуть уявлення про те, як короткострокові національні пріоритети можуть порівнюватися з глобальними ризиками та перспективами. У цьому звіті продовжує використовуватися колективний розум розширюється спільноти провідних світових експертів із ризиків, створеного Світовим економічним форумом з практики глобальних ризиків: Консультативною радою зі звітів про глобальні ризики, Спільнотою головних директорів з ризиків та Радою глобального майбутнього за прикордонними ризиками, а також серію консультацій з регіональними та тематичними експертами з державного та приватного секторів.

До ключових економічних ризиків можна віднести: лопання міхурів активів у великих економіках, ціни на житло, інвестиційні фонди, акції та інші активи дедалі більше відриваються від реальної економіки; згортання цілих-важливих галузь, крах системно значущої глобальної галузі або фірми, що впливає на світову економіку, фінансові ринки та/або суспільство; боргові кризи; нездатність контролювати некероване зростання (інфляцію) або зниження (дефляцію) загального рівня цін на товари та послуги; поширення незаконної економічної діяльності, глобальне розповсюдження неформальної та/або незаконної діяльності, що підриває економічний прогрес та зростання тощо.

До основних екологічних ризиків можна прирахувати: втрата біорізноманіття та колапс екосистеми, непоправні наслідки для довкілля, людства та економічної діяльності, а також незворотня руйнація природного капіталу внаслідок вимирання видів та/або скорочення; провал дій у боротьбі зі зміною клімату, нездатність урядів та бізнесу забезпечити, ввести в дію або інвестувати в ефективні заходи щодо адаптації до зміни клімату та пом'якшення його наслідків, зберегти екосистеми, захистити населення та перейти до вуглецево-нейтральної економіки; екстремальні погодні умови, загибель людей, збитки екосистем, знищення майна та/або фінансові втрати у глобальному масштабі в результаті екстремальних погодних явищ тощо.

Група геополітичних ризиків охарактеризована ключовими показниками: крах багатосторонньої установи, розпуск глобальної багатосторонньої організації, створеної для вирішення економічних, екологічних, геополітичних та/або гуманітарних криз з регіональними чи глобальними наслідками: прикордонні суперечки, екологічні зобов'язання, міграційні кризи, надзвичайні ситуації в галузі охорони здоров'я, торгові суперечки і т.д.; суперництво між геополітичними державами, що призводить до розриву двосторонніх відносин та/або зростання напруженості тощо.

До основних соціальних ризиків можна віднести: крах чи нестача систем соціального забезпечення, відсутність або поширене банкрутство систем соціальної підтримки та/або скорочення допомоги по соціальному забезпеченню: інвалідність, люди похилого віку, сім'я, травма, материнство, медичне обслуговування, хвороба, втрата годувальника, безробіття тощо; криза зайнятості, структурне погіршення перспектив роботи та/або стандартів для населення працездатного віку: безробіття, неповна зайнятість, нижча заробітна плата, нестабільні контракти, порушення прав працівників та т.д.; невдале територіальне проектування, тобто недобре влаштовані міста, неправильне присвоєння нових місць та підвищення їхньої ролі в культурному й економічному житті суспільства тощо.

До ключових технологічних ризиків відносяться: несприятливі наслідки технічного прогресу, умисні або ненавмисні негативні наслідки технологічних досягнень для окремих осіб, підприємств, екосистем та/або економіки; погіршення стану, насичення або відключення критичної фізичної та цифрової інфраструктури або послуг внаслідок системної залежності від кібермереж та/або технологій: систем з інтенсивним використанням Інтернету, портативних пристроїв, комунальних послуг, супутників тощо; цифрова нерівність до найважливіших цифрових мереж та технологій між країнами та всередині них у результаті неоднакових інвестиційних можливостей, відсутності необхідних навичок у робочій силі, недостатньої купівельної спроможності, державних обмежень та/або культурних відмінностей; концентрація цифрової потужності тощо.

Показник регіональних ризиків для ведення бізнесу 2019 розроблений Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ) у партнерстві з Marsh & McLennan, звіт пропонує бізнес-погляд на вплив глобальних ризиків та ілюструє, як вони по-різному переживаються в кожному регіоні. Звіт базується на результатах опитування керівників ВЕФ у 2019 році серед майже 13 000 бізнес-лідерів у 133 країнах, яким було запропоновано вибрати «п'ять глобальних ризиків, які, на вашу думку, становлять найбільше занепокоєння для ведення бізнесу у вашій країні протягом наступних 10 років».

Світ у 2019 році є більш переплетеним і складнішим, ніж будь-коли раніше. Хоча взаємні зв'язки принесли певну міру стабільності в останні десятиліття, наприклад, завдяки надійним торговим відносинам, проте згорнуті системи стають все дедалі вразливішими. Глобальні ризики Всесвітнього економічного форуму сигналізують про те, які потоки, якщо їх витягнути, можуть призвести до розвалу цілих систем, ця складна та взаємопов'язана глобальна система впливає на розвиток подій як на регіональному, так і на глобальному рівні. Регіональні ризики для ведення бізнесу є частиною розширеного робочого потоку ризиків, закріпленого за глобальним звітом про ризики, який дає змогу

глобальним зацікавленим сторонам виявляти спільні проблеми, виявляти потенційні сліпі зони та сприяти скоординованому пом'якшенню ризиків.

До ключових індикаторів регіональних ризиків можна віднести: кібератаки; фінансові кризи; безробіття та неповна зайнятість; шок цін на енергоносії; провал національного управління; глибока соціальна нестабільність; шахрайство або крадіжка даних; міждержавний конфлікт; відмова критичної інфраструктури; ринкові бульбашки; природні катастрофи; фінансові кризи; екстремальні погодні явища; некерована інфляція; дефляція; збій фінансового механізму чи установи; розпад держави чи криза; незаконна торгівля; масштабна вимушена міграція; водні кризи; теракти; невдача адаптації до зміни клімату; екстремальні погодні явища; природні катастрофи тощо.

На початку XXI століття глобальні виклики розглядаються як невід'ємна складова сучасного суспільства. За останні десятиліття з'явився цілий ряд нових ризиків, що стали частиною життя сучасної людини. Можна сказати, що сучасне суспільство поступово перетворюється на суспільство глобальних викликів. Виникла необхідність класифікувати, систематизувати і виділяти глобальні ризики з найбільшим впливом на людство і ймовірністю настання.

Отже, сьогодні створено безліч методів, які характеризують поняття глобальні виклики, проте не існує лише однієї узагальненої класифікації. На міркування автора, найбільш цілісною вважається методика, яка представлена Всесвітнім економічним форумом, відповідно якої 37 глобальних ризиків, що об'єдналися у п'ять ключових груп. Таким чином, експерти розсортували глобальні виклики та сформувавши конкретну думку, що більш тривожними та негативними в довгостроковому майбутньому будуть загрози і виклики, що відносяться з перетворенням екології. Це створило перед політичними лідерами, міжнародними організаціями, бізнесом і суспільством за великим рахунком задачу пристосуватися до цілком нових небезпечних ситуацій та положень життя і запобігти результатам всесвітніх кліматичних повідомлень. Варто також зазначити, що глобальні виклики об'єднують людей, створюють суспільство ближчим, з іншого обтяжується безперервність керування,

прийняття рішень на міжнародному ступені, розширюється дія наслідку незахищеності.

Можна засвідчувати, що у даний час започаткувалося тлумачення потреби спрямовувати рух та розв'язувати всесвітні виклики, де одним з максимально важливих визнається глобальна переміна клімату. Станом на теперішній час, якомога більшість науковців і фахівців підтверджують гіпотезу, що наслідком глобальних кліматичних перемін є функціонування суспільства також наближення вичерпання сировинних, традиційних ресурсів обумовлює нахил до підвищення ціни на невідновлювальні джерела енергії та збільшення необхідності в додаткових інвестиціях для використання нових природних ресурсів, таких як сонячна енергія, біогаз, геотермальна енергія, вітер, застосування яких стає найбільш економічно вигідним та вважається найбільш популярним.

Проте пріоритетність та важливість цієї проблеми характеризується так само мірою її впливу на решту глобальних перемін, такі як прохід до придатних джерел для пиття, продовольчий захист та багато інших. Одним з найбільш послідовних вирішень у подоланні глобальних викликів є громадсько-правова воля і співробітництво всіх зацікавлених осіб. [13]

Таким чином, у підсумку ми маємо такі ризики як кібератаки; глибока соціальна нестабільність; втрата біорізноманіття; екстремальні погодні умови.

1.2. Функції та види конкуренції при формуванні міжнародної конкурентоспроможності держав

Для того щоб розкрити поняття конкурентоспроможності першочергово необхідно охарактеризувати конкуренцію, бо з ростом учасників МЄВ виникла потреба говорити про конкурентоспроможність кожного суб'єкта у Світогосподарському просторі і формування міжнародної конкурентоспроможності. Вочевидь, що є явний зв'язок між конкуренцією та конкурентоспроможністю у результаті, проте ключове відхилення полягає у

тому, що перше поняття зумовлює межу (коридор) дозволеного, допустимо можливого результату у межах деякої економічної системи, тоді як друге розкриває власну потужність суб'єкта (прохідність, узгодженість кордонам) у придбання результату.

З необхідністю надати постійність роботи процесу діяльності ринку конкуренція реалізує такі функції:

- 1) Регулююча функція. Ефективна конкуренція є ключовим механізмом покращення результатів споживачів. Це призводить до зниження цін та покращення якості існуючих продуктів та послуг, а також сприяє інноваціям у нових продуктах та послугах. Різні форми регулювання відіграють важливу роль у підтримці конкуренції, наприклад, шляхом створення правових та економічних рамок, у межах яких здійснюється конкуренція. Регулювання також допомагає уряду та іншим політикам досягати інших цілей політики. Наприклад, існує нормативно-правова база для захисту споживачів від продажу не за призначенням; забезпечувати здоров'я та безпеку робочого місця.
- 2) Функція розміщення або алокаційна. Ефективність розподілу відбувається, коли корпорації у приватних або державних категоріях позбавляються своїх коштів на проекти, які принесуть найбільший користь населенню та будуть найбільш вигідними, підтримуючи тим самим економічне процвітання. Це стає потенційно допустимим, коли учасники можуть застосовувати достовірні та загальнодоступні показники, віддзеркалені на ринку, для ухвалення рішень про те, як використати свої резерви. Коли вся поточна інформація, що впливає на ринок є призначеною для багатьох, компанії можуть затверджувати певні рішення про те, які проекти можуть бути більш вигіднішими, а виробники можуть сфокусуватися на виготовленні товарів, найбільш необхідних для суспільства загалом. В економіці рівень продуктивності розподілу послуги або продукту відбувається з урахуванням кількості та ціні та, що характеризується перетином кривих пропозиції і попиту.

- 3) Інноваційна функція. Інновації зараз як ніколи важливі у світі, щоб виділитися на переповненому ринку, бізнес-лідери повинні зосередитися на різних способах не відставати від зростаючого попиту. Завдяки успішним інноваціям велика фірма стає першою на ринку, замінюючи попереднього лідера. Коли дослідницька лабораторія успішно впроваджує інновації, вона виставляє їх на аукціон великій фірмі, внаслідок чого з'являється новий лідер галузі. Будучи провідником, фірма отримує пріоритет на товарному ринку, наприклад, за рахунок переваг у вартості або якості, що створює позитивний розрив у прибутку між лідером та послідовниками.
- 4) Адаптаційна функція. Ті, хто процвітають, оперативно зчитують сигнали змін і діють відповідно до них, вони навчилися швидко, часто й вдало експериментувати не лише з продуктами та послугами, а й із бізнес-моделями, процесами та стратегіями, отримавши навички управління складними багатосторонніми системами у все більш взаємопов'язаному світі. В першу чергу, щоб адаптуватися, компанія має налаштувати свої антени на сигнали про зміни із зовнішнього середовища, розшифрувати їх та швидко діяти, щоб удосконалити чи заново винайти свою бізнес-модель і навіть змінити інформаційний ландшафт своєї професійної галузі.
- 5) Все, що не можливо вивести чи передбачити, часто можна отримати за допомогою експериментів. Звичайно, всі компанії використовують ту чи іншу форму експериментів для розробки та тестування нових продуктів та послуг, тому що іноді традиційні підходи можуть обтяжити організацію необґрунтованим тягарем складності. Реальний світ – дороге середовище для експериментів, а невдалі ринкові тести та пілотні проекти можуть поставити під загрозу бренд та репутацію компанії.
- 6) Розподільна функція. Конкуренція відчувається в спрямуванні та прагненні одержати найбільшу кількість загальних фінансових благополучь та послуг, задіяних у національній діяльності на найбільш

прибуткових домовленостей. Тут є за що битися, тому що, якраз, роздробляється весь сформований валовий внутрішній продукт – придатний для використання продукт, а положення його розподілу характеризуються не лише економічними, але і соціальними, політичними й іншими компонентами. Отже, саме ця роль конкуренції здійснюється в найбільш непридатному етнічному становище.

7) Контролююча функція. Роль конкуренції проявляється першим ділом у запобіганні монополістичного домінування значних за своїх розміром підприємств на ринку, без державного регулювання монополії могли б підняти ціни вище за рівень конкурентної рівноваги та це призведе до неефективності розподілу ресурсів та зниження добробуту споживачів. Це може завадити новим учасникам галузі та перешкоджати їх експериментам чи розробці нових продуктів та споживач, який позбавлений права вибору конкурента, опиняється у його владі. З цієї причини злиття та поглинання компаній, що займаються одним і тим же бізнесом, суворо регулюються та підлягають перевірці з боку уряду. Угоди про злиття між компаніями можуть бути змінені або повністю анульовані, якщо влада прийде до висновку, що вони порушують антимонопольне законодавство або позбавляють споживачів права вибору.

Відповідно до конкурентного становища, яке міститься в тій або другій національній економіці, а ще в залежності від світового господарства та всілякі часи історичного розвитку, економічна конкуренція проявляється в різноманітних видах (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Класифікація видів конкуренції

Класифікаційні ознаки	Види конкуренції
Відповідно до обсягу	<ul style="list-style-type: none"> - регіональна – у місті, районі, області; - національна – державі; - міжнаціональна – декількох державах; - глобальна - у міжнародному розмірі, без участі певних держав;

Продовження таблиці 1.1

За характером цінової конкуренції	<ul style="list-style-type: none"> - пряма – попереджає про зменшення цін на вироби, які виробляються і присутні на ринку; - прихована - на ринок випускається виріб, який щойно з'явився з суттєво удосконаленими купівельними особливостями, ціна збільшується мізерно;
Залежно від застосовуваних дій, за рахунок яких можна обійти конкурентів	<ul style="list-style-type: none"> - цінова – конкуренція завдяки зменшенню затрат на виготовлення; - нецінова – застосування всіляких праведних (законних) способів зменшення цін з причини втягнення нових покупців;
За ступенем складності проникнення в галузь	<ul style="list-style-type: none"> - відкрита – без перешкод вникнення в галузь; - закрита – з перешкодами вникнення в галузь;
За ступенем диференціації товарів	<ul style="list-style-type: none"> - гомогенна – недиференційована конкуренція, що не очікує відокремлення товару; - гетерогенна – неоднорідна, з диференціацією виробу;
Залежно від дотримання норм і правил	<ul style="list-style-type: none"> - сумлінна – конкуренція, яка реалізується незамасковано на ринку з цілковитим додержуванням дієвого законодавства й загальноприйнятих норм; - несумлінна – конкуренція, яка реалізується на ринку з цілковитим або неповним недотриманням діючого законодавства й загальноприйнятих норм.
За ступенем інтенсивності	<ul style="list-style-type: none"> - приваблива – коли в певній частині суб'єкт краще забезпечує свої бажання чи отримує дохід більший, ніж у первісному сегменті; - помірна – дії суб'єктів конкуренції піддержують конкурентне довкілля в деякій частки ринку; - жорстока для об'єкта конкуренції – суб'єкт поглинає, ліквідує або виштовхує об'єкт із частки діяльності - жорстока для суб'єкта конкуренції – коли об'єкт поглинає, ліквідує або виштовхує суб'єкт із частки діяльності; - гіперконкуренція – збільшуюче прискорення конкуренції для кожної сторони ринку
Залежно від ступеня взаємозамінності товарів	<ul style="list-style-type: none"> - параметрична – конкуренція поміж винахідників схожих товарів; - товарна – конкуренція за зовнішнім виглядом і призначенням; -
Залежно від отриманих результатів	<ul style="list-style-type: none"> - реальна – мінлива конкуренція, яка заохочується бажанням до отримання надприбутків завдяки конкурентної першості; - потенційна – інтереси фірм відрізняється просторі та часі

Для того, щоб аналізувати міжнародну конкурентоспроможність країн в світі потрібно спочатку з'ясувати конкурентні сторони на внутрішньому ринку, бо від розвитку національної економіки залежить можливість процвітання тієї чи іншої країни на глобальному рівні. За кількісними ознаками конкуренція поділяється на три групи (рис.1.2.)

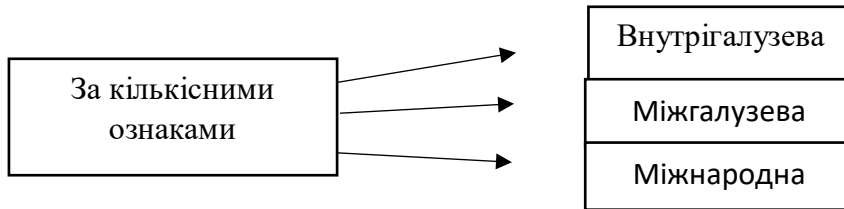

Рисунок 1.1. Поділ конкуренції за кількісними ознаками

Джерело: побудовано автором на основі [15]

Саме державі належить провідне місце в міжнародній економічній системі, оскільки вона є виразником і захисником національних інтересів своїх громадян та через національних суб'єктів господарювання взаємодіє зі світовим господарством. Сукупність об'єктивних і суб'єктивних факторів економічного зростання країни впливають на формування національних економік, об'єктивні фактори – такі фактори, які залежать безпосередньо на темпи економічного зростання, суб'єктивні фактори – такі фактори, які впливають опосередковано на розквіт національної економіки.

Основним джерелом соціально-економічного розвитку національної економіки є розвиток продуктивних секторів регіональних економік та підвищення їх конкурентоспроможності, насамперед за це відповідають підприємства. Відповідно конкурентні стратегії являють собою плани активних дій для досягнення ринкового успіху й одержання конкурентних переваг над іншими фірмами. Погоня за прибутком або підтримка його спонукає фірми розвивати свої стратегії, спрямовані на створення відповідних конкурентних переваг. Згідно з концепцією порівняльних переваг виробництво товарів характеризується відносними перевагами або вадами, які неоднакові на різних підприємствах. Тому підприємствам, так само як і

країнам, буває вигідно спеціалізуватися на виробництві одних товарів і закуповувати інші.

Конкурентні переваги формуються численними факторами, наприклад більш ефективним виробництвом, володінням патентами, гарною рекламою, грамотним менеджментом тощо. В остаточному підсумку та або інша компанія відповідно до результатів своєї діяльності із своїми перевагами або вадами порівняно з конкурентами стоїть на певній конкурентній позиції.

У цьому виразі під глобальною конкуренцією ми бачимо битву суб'єктів глобального ринку за запаси та положення стійкого й незагрозливого розвитку на регіональному, корпоративному, державному, і навіть міжцивілізаційному рівнях. Зважаючи на цей принцип, ми вважаємо, що розвиток конкуренції на міжнародному рівні пережив історично якісного ефекту. Існує дві різнопланові схеми, які застосовують суб'єкти економічної діяльності (рис.1.2).

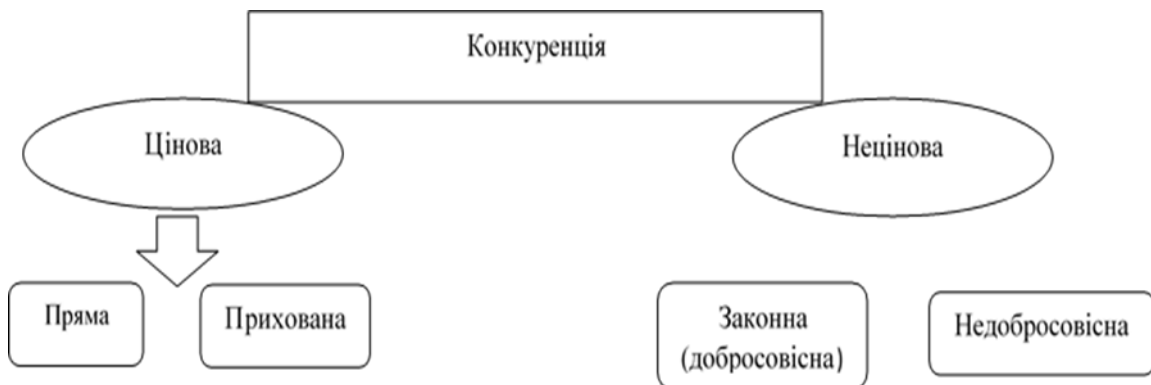

Рисунок 1.2. Поділ цінової та нецінової конкуренції

Джерело: побудовано автором на основі [16]

У ціновій конкуренції маркетологи розробляють різні цінові тактики, щоб перемогти конкурентів. Зазвичай вони встановлюють таку або ще нижчу ціну на продукт, ніж у конкурентів, щоб завоювати частку ринку. Підвищенні ціни можуть залучити більше клієнтів, тим самим збільшуючи дохід, це також може призвести до того, що споживачі куплять інші продукти цього бізнесу, проте конкурентне ціноутворення може призвести до ризику початку цінової війни або конкурентного обміну між конкуруючими компаніями, які знижують ціни,

щоб підірвати один одного. Цінові війни зазвичай призводять до короткострокового збільшення доходів чи довгостроковій стратегії, спрямованій на отримання найбільшої частки ринку.

В умовах нецінової конкуренції клієнтів важко заманити нижчими цінами, оскільки їх переваги зосереджені на різних факторах, таких як характеристики, якість, обслуговування та реклама. Таким чином, маркетологи зосереджуються на цих факторах, щоб збільшити продаж продукції, проте вони не можуть повністю ігнорувати ціни, встановлені конкурентами, оскільки ціна все-таки залишається важливим елементом маркетингу.

Нецінова конкуренція частіше зустрічається на ринках, де існує недосконала конкуренція, наприклад, на тих, де є дуже мало конкурентів – олігополія – можливо, тому, що вона може створити враження дуже конкурентного ринку, коли насправді суперники вступають у змову, щоб утримувати свої ціни на високому рівні.

Несумлінна конкуренція не належить до економічної шкоди, пов'язаної з монополіями та антимонопольним законодавством. Те, що є «несправедливою» дією, залежить від контексту бізнесу, аналізованої дії та фактів конкретної справи. Двома поширеними прикладами недобросовісної конкуренції є порушення прав на товарні знаки та незаконне присвоєння.

Щодо добросовісної конкуренції, то ринки потребують вільної та чесної конкуренції для належної роботи. Без цього споживачі не можуть визначити, які продукти та послуги їм підходять. Ось чому уряди ухвалюють закони, що сприяють чесній конкуренції (відомі як «антимонопольне законодавство» у США та «закони про конкуренцію» в інших країнах). Вони забороняють діяльність, яка обмежує конкуренцію, створює монополії, зловживає ринковими позиціями або спотворює ринок. Такі компанії дотримуються цих законів скрізь, не просто для того, щоб уникнути юридичної відповідальності та значних штрафів, а тому, що це правильно для клієнтів, громад та інших зацікавлених сторін.

На відміну від міжнародної конкурентоспроможності підприємства, міжнародна конкурентоспроможність країни – це досить складне поняття, щодо якого немає єдиної думки у вчених, які займаються вивченням проблеми міжнародної конкурентоспроможності. Дана ситуація пояснюється тим, що міжнародну конкурентоспроможність товару або підприємства можна легко визначити за допомогою числових характеристик.

Є також альтернативні визначення міжнародної конкурентоспроможності країни. Так, наприклад, Л. Клейн вважає основною рисою високою міжнародної конкурентоспроможності держави - високі темпи економічного зростання. На його думку, за конкурентоспроможність країні відповідають темпи приросту ВВП на рівні 3-4% на рік [17].

Дане визначення не враховує, що більш бідним країнам досягти високих темпів економічного зростання легше, ніж розвиненим країнам. Саме тому ми не можемо сказати, що Ефіопія, яка зростає з темпами 5-6% на рік більш конкурентоспроможна на міжнародному ринку, ніж Німеччина з темпом приросту економіки 2-3% на рік.

Я. М. Росс, у свою чергу, визначає міжнародну конкурентоспроможність країни через додану вартість, вважаючи, що конкурентоспроможна країна – це така, економіка якої забезпечує «додану вартість, яку привносить у товар НДДКР. [18]

За визначенням М. Гельвановського, міжнародна конкурентоспроможність – це здатність компаній, галузей, регіонів і націй створювати порівняно високий рівень доходів і заробітної плати, залишаючись відкритими для міжнародної конкуренції [19].

Тобто М. Гельвановський вважає, що основною ознакою конкурентоспроможної країни є високий рівень ВВП на душу населення, високий рівень доходів, зокрема заробітної плати населення та відповідний рівень життя, який забезпечує дані доходи. В цілому даний підхід передбачає, що країна, що може надати високі доходи населенню та бізнесу, має високу продуктивність економічних ресурсів, яка базується на інноваціях,

впроваджених в економіці. При цьому саме добробут населення є кінцевою метою забезпечення високої конкурентоспроможності країни та водночас її вираженням.

Т. В. Хворост дає таке визначення міжнародній конкурентоспроможності країни: «Національну конкурентоспроможність можна визначити як здатність країни до створення умов, у яких підприємства можуть генерувати стійке зростання економіки, забезпечувати довгострокову прибутковість та створення робочих місць» [20]

На мою думку, саме рівень життя та добробуту населення країни є одним з найбільш об'єктивних показників міжнародної конкурентоспроможності країни, оскільки він є комплексним показником, який включає все інше, як темпи економічного зростання, продуктивність ресурсів та ступінь інноваційності економіки країни.

На міжнародну конкурентоспроможність країни впливають наступні фактори:

1) Обсяг та якість належних країні природних ресурсів та їх значення на даний час для світової економіки. До природних ресурсів також слід віднести географічне положення країни. Забезпеченість природними ресурсами відіграє важливу роль в розвитку різних галузей економіки, при цьому значення природних ресурсів змінюється в часі. Так, запаси нафти в ХІХ столітті не мали важливого значення для розвитку країни, натомість наявність запасів вугілля сприяла розвитку промисловості в країні. У ХХ столітті нафта стає більш важливим ресурсом, ніж вугілля. Наявність землі, сприятливого клімату та доступу до прісної води теж є важливим ресурсом для досягнення високої конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку.

2) Обсяг та якість людських ресурсів. Саме завдяки робочій силі та її характеристикам стає можливим розвиток економіки. Більш важливою стає саме якість робочої сили, її освіта, кваліфікація, культурні установки, традиції.

3) Рівень науково-технологічного розвитку країни. Даний фактор тісно пов'язаний з рівнем освіти та кваліфікації робочої сили, оскільки від нього

залежить можливість розвивати науку та технології. Також важливо не просто мати розвинену науку, але й використовувати інновації в економіці.

4) Якість соціально-економічних інститутів в країні, яка включає рівень розвитку вільного ринку, якість державного управління економікою, стабільність макроекономічної ситуації в країні. Даний фактор дозволяє ефективно використовувати економічні ресурси країни для виробництва та продажу продукції на світових ринках з максимальною ефективністю.

Інструменти досягнення міжнародної конкурентоспроможності країни та окремого бізнесу, що входить у сферу МЕВ різні, оскільки міжнародна економічна діяльність бізнесу відрізняється від діяльності цілої країни.

Для національного бізнесу, який входить у сферу МЕВ, головними інструментами досягнення міжнародної конкурентоспроможності є:

- 1) Використання для ведення бізнесу тих ресурсів та сфер діяльності, в яких країна має конкурентні переваги на світовому ринку. Так, для України це аграрний бізнес, оскільки Україна має великий обсяг родючих ґрунтів, а також сфера ІТ-бізнесу, оскільки в Україні є велика кількість людей з дуже якісною математичною освітою.
- 2) Застосування новітніх світових технологій для підвищення ефективності бізнесу.
- 3) Створення якісного продукту, на який є попит на міжнародному ринку.
- 4) Вибір для виходу на міжнародний ринок тих зарубіжних ринків, які є найбільш привабливими для національного бізнесу, наприклад, мають зручні транспортні шляхи для доступу на ринок або на даному ринку знають продукцію з нашої країни тощо.

1.3. Еволюція теорії конкурентоспроможності

Терміни конкуренція та конкурентоспроможність часто використовуються як у ділових, так і в громадських дискусіях про економічні одиниці і стають одні з найважливіших при оцінці позицій країни у світовій

економіці. Однак значення термінів залишається розпливчастим та це ще більше ускладнює ситуацію, точне формулювання залежить часто від розглянутої проблеми.

Конкуренція є найбільш дієвим механізмом регулювання ринкових процесів, що забезпечує економічну свободу підприємств та стимулює їх до підвищення своєї конкурентоспроможності. Рівень конкурентоспроможності підприємства, району, галузі, країни залежить від розвитку та зростання економіки, підвищення інноваційного процесу, рівня життя населення, значимості країни на світових ринках, рівня економічної безпеки, що визначає актуальність цієї теми.

Наукові та теоретичні аспекти конкуренції були представлені та узагальнені у наукових працях А.Сміта, Д.Рікардо, Дж.Робінсона, Е.Чемберлена, А.Маршалла, Дж.Шумпетера, Ф.Хайєка, К. Макконель, С.Л.Брю, М.Портер, Р.Фатхутдінов, Х.Азоев, Ф.Зав'ялов, А.Юданов та інші. Серед українських вчених, які вивчали проблему конкуренції та конкурентоспроможності, слід виділити Ю. Базилюка, М. Маліка, Н. Мазур, А. Мокій, Н. Тарнавську, П.Саблюк, С.Мочерний, І.Піддубний.

“Конкуренція включає різні аспекти, проте її ключова функція очевидна: ефективна конкуренція включає суперництво в будь-якій діяльності між фізичними та юридичними особами (конкурентами), які зацікавлені в досягненні однієї мети та наміру”- говорить доктор економічних наук Г. Л. Азоев. Згідно з формулюванням австрійського та американського економіста Й.Шумпетера: “ Істина конкуренція – це конкуренція, яка спричинена та викликана новою технологією, новим зразком організації, новим товаром, новим походженням постачання. Вона формулює кінцеву вартість товару” [21,22]

Відповідно до Закону України «Про захист економічної конкуренції», є протиборство між суб'єктами економічної діяльності щодо здобутка пріоритету перед конкурентами. За допомогою цього покупці мають спроможність обирати поміж декількох торгівців, а суб'єкти господарювання

не мають спроможності характеризувати положення руху товарів та додаткових цінностей на ринку (Закон України «Про захист вітчизняних товаровиробників від демпінгового імпорту», 1998 р.) [23]

У Господарському кодексі України (ст. 25) під конкуренцією зазначається протиборство між суб'єктами господарювання, що забезпечує в наслідок їх особистих досягнень, захоплення ними певних економічних привілеїв, в силу чого покупці та суб'єкти господарювання одержують спроможність відбирання певного товару, і при цьому відокремлені суб'єкти господарювання не диктують умови проведення виробу на ринку.[24]

Економіка включає три концептуальних підходи до цього терміну залежно від походження взаємодії ринку та суб'єктів господарювання: поведінковий, структурний та функціональний.

А.Сміт та А.Радихіна, відповідно до поведінкового підходу, визначають слово «конкуренція» як виявлення особливостей і стратегій поведінки суб'єктів господарювання в конкурентній боротьбі за фінансово ефективний попит; мотивацію суб'єктів господарювання з метою забезпечення конкурентоспроможності на ринку (цей підхід полягає в тому, що споживачі капіталу думають про максимальну задоволеність своїх потреб); нехтування тим, що конкурентне суперництво має місце не лише за найбільш фінансово ефективний попит, але й за монополію на ринки збуту, джерела сировини, досягнення наукового прогресу, кваліфіковану робітничу силу і т. д. - безособовий ринковий механізм не залежить від діяльності окремих фізичних та юридичних осіб. Тільки структура ринку та умови його функціонування мають першорядне значення.

Ф. Еджуорт, А. Курно, Дж. Робінсон, І. Чемберлен, за допомогою структурного підходу, вважають, що конкуренція розглядається як механізм регулювання громадського виробництва, що призводить до міжгалузевої міграції факторів виробництва; конкурентний ринок характеризується численними покупцями аналогічної продукції. Обсяг продажів на такому ринку настільки малий, що не в стані вплинути на ціну товару.

Ю. Шумпетер, Ф. Хайек, використовуючи функціональний підхід, сприймають конкуренцію як фактор економічного зростання, що є результатом орієнтації суб'єктів господарювання на впровадження інноваційних стратегій розвитку та для досягнення конкуренції на ринку суб'єкти господарювання повинні скорочувати витрати на виробництво та пропонувати споживачам нові товари для задоволення зростаючого попиту.

Отже, можна дійти висновку, що існує багато підходів до визначення економічної конкуренція, яка має багато аспектів і рівнів. Можна виділити наступні ознаки:

- функціонує в середовищі ринку;
- це принциповий метод економії;
- позначено економічними процесами взаємодії, взаємозв'язку та змаганнями між суб'єкти господарювання;
- має містити правову природу конкурентного суперництва;
- може відбуватися на різних системних рівнях (мікро-, мезо-, макро-, мегарівні);
- це індикатор економічного зростання, оскільки змушує суб'єктів господарювання впроваджувати інноваційну діяльність, стратегії розвитку;
- виникає між суб'єктами господарювання, що виробляють подібні товари та послуги, або доповнюють один одного;
- спонукає виробників шукати свої конкурентні переваги та вдосконалювати їх надалі;
- передбачає певний взаємний вплив конкурентів;
- це дозволяє кільком виробникам одночасно досягти необхідних результатів (досягти успіху).

Головна думка в теорії конкурентоспроможності змінюється залежно від часу в історії. Вона набуває нових поглядів, міркувань, які породжують пізнання до нових теоретичних знань навіть якщо ці досягнення вважаються

помилковими, то вони однаково потрібні для того, щоб не повторювати помилки в майбутньому.

На думку автора, конкурентоспроможність можна вважати як поняття, що передбачає суперництво двох або більше суб'єктів, які прагнуть до тієї самої мети. Різні вчені та фахівці можуть трактувати це визначення по-різному, маючи власні погляди.

О. Швиданенко має таку думку, що термін конкурентоспроможність не містить одне однорідне визначення, однак існує система двох споріднених, проте окремих різновидів конкурентоспроможності – виробничої та споживчої, що в своїй комбінації (але єдиній, а не механічній) утворюють визначення глобальної конкурентоспроможності. Під споживчою конкурентоспроможністю слід правильно оцінювати змогу оточення (міста, країни, регіону, тощо) надати мешканцям, які знаходяться на належній ділянці землі, ступінь споживання, задовільний заради того, щоб бути привабливим для нього в результаті глобального застереження. Під виробничою конкурентоспроможністю необхідно припускати здатність економічних суб'єктів відмінного рівня інтегрованості підтримувати міцне положення в задоволенні глобалізованого попиту.

Конкурентоспроможність - це феномен, що має синтетичний характер, не прив'язаний лише до окремого об'єкта, поняття і реалізує себе в різноманітних взаємопов'язаних економічних об'єктах. Відповідно, конкурентоспроможності товару, підприємства, галузі, країни (національної економіки) тощо не можуть бути «різноспрямованими» поняттями, а зовсім навпаки — є проявами, формами реалізації єдиної (для всієї економічної системи) концепції глобальної конкурентоспроможності. [25]

На погляд І.Піддубний та Л.Піддубна : Конкурентоспроможність - невід'ємна характеристика економічної системи, що призводить до реалізації безперечного призначення та функціонування досягнень, необхідних та важливих для активного позиціонування системи у конкурентному середовищі. Автори наголошують на ролі системної конкурентоспроможності,

яка визначається її причинно-наслідковими зв'язками з ефективними параметрами та процесами введення-виведення в ринковій системі і є імперативним фактором системи функціонування ринку. Конкурентоспроможність визначає здатність конкурувати проти аналогічних об'єктів цього ринку. В. Пастущін зробив таке припущення, що конкурентоспроможність – міра привабливості споживчих товарів, що визначається поєднанням економічних, технічних та якісних характеристик. [26] За думкою Р.Фатхутдінов, конкурентоспроможність - особливість сутності, що розкривається інтенсивністю можливого або фактичного задоволення певних потреб відносно з подібними об'єктами, представленими на цьому ринку. Конкурентоспроможність окреслює потужність конкурувати в порівнянні з аналогічними предметами на даному ринку. [27]

З огляду на визначення, які сформовані різними авторами, можна назвати такі особливості поняття конкурентоспроможність:

- в економічній науці не існує універсального визначення цього терміну. Іноді це пов'язано з конкурентоспроможністю будь-якого підприємства, фірми, економічної системи; або з конкурентоспроможністю товарів та послуг;
- поняття конкурентоспроможності можна застосовувати стосовно різних об'єктів в усіляких системах, із якими вона застосовується;
- цей термін визначається як стан чи властивість економічної системи;
- його можна визначити тільки в порівнянні з аналогічним об'єктом з науково-технічного, виробничого, управлінського, маркетингового та іншому потенціалу будь-якого господарюючого суб'єкта. [28]

На сьогодні існує значна кількість теорій, але автор проаналізує основні, які вважаються найвпливовішими для економік світу. Один із головних напрямків, пов'язаних з конкуренцією, а якщо бути більш точніше, то з обмеженням конкуренції для іноземних товаровиробників шляхом введення протекціоністської політики з використанням високих тарифів на імпорт, має назву меркантилізм. Основна ціль – захист зовнішнього ринку через систему

певних скорочень імпортової продукції. Наприклад, через переваги імпорту може відбутися занепад галузі, а через це і спад економіки в країні.

Представниками цієї школи були: Т. Мен, А. де Монкретьєн. [29]

Наступний крок стосовно нового пояснення протекціонізму був зроблений Ж.-Б. Сейєм. Він відмічає, що негативні наслідки, які присутні завдяки протекціонізму знижують працездатність працівників та через це відбувається економічний спад, бо на ринку відсутні конкуренти, які б стимулювали розвиток. Та ще вітчизняні підприємці значно завищують ціни на товари, люди вимушені купувати цю продукцію через нестачу альтернатив. [30]

Інша теорія, яка є протилежна до меркантилізму - теорія вільної торгівлі. В основі цієї концепції є підтримка та невтручання держави в зовнішню торгівлю країн. Основна думка - участь держав у міжнародних економічних відносинах. Вона значною мірою повинна залежити від природно-кліматичних і демографічних факторів. Наприклад, в одних країнах існує сприятливі природно-кліматичні умови для розвитку сільського господарства й експорту його продукції, в інших – значні запаси мінеральних та енергетичних ресурсів (нафти, газу, вугілля тощо), що сприяє їхній відповідній міжнародній спеціалізації. Можна зробити такі висновки, що якщо країна наділена якимись особливими ресурсами, то в неї достатньо переваг для усунення конкурентів. Цей принцип призводить до ефективного і найбільш економічного розподілу праці між націями. Отже, в ранніх теоріях основна увага приділялася дослідженню ресурсів і як наслідок у відмінності щодо витрат. Ця теорія відображається в працях А. Сміта, Д. Рікардо, Хекшера-Оліна. [31]

Завдяки розвитку науково-технічного прогресу та впливу науки на процеси виробництва вчені не могли не відобразити в своїх роботах роль інновацій у формуванні теорії конкурентних переваг. Стан, структура та ефективність національного господарства, його галузі та окремі виробництва також відчувають на собі вплив цих світових процесів. Процес підвищення продуктивних сил може відбутися завдяки оновлення устаткування і технологій. Як показує досвід світового господарства, основою проривів в

економічному розвитку були зміни в способах виробництва матеріальних благ. Інновація може виявлятися у новому дизайні продукту, новому виробничому процесі, новому підході до маркетингу чи новому способі проведення навчання, багато інновацій носять звичайний і поетапний характер і залежать більше від сукупності невеликих ідей і досягнень, ніж від одного великого технологічного прориву. Особливості інноваційного способу виробництва отримали відображення в теоріях М. Познера, Р. Вернона. [32]

Паралельно зі зростанням популярності інноваційного процесу зростає необхідність в додаткових інвестиціях, завдяки яким відбувається розширення підприємства і можливість використання ефекту масштабу у формуванні конкурентних переваг, в результаті чого поширюється внутрішньогалузева і міжгалузева конкуренція. За допомогою інвестицій зростає рівень добробуту, що супроводжується створенням нових робочих місць, розвитком депресивних територій країни, створенням процвітаючих вільних зон та ін. Дослідження даних процесів знайшли відображення в працях П. Кругмана, К.Ланкастера.

Важливий фактор виробництва, завдяки якому можна підвищити рівень конкуренції- людський капітал. Оцінювання персоналу визначає рівень кваліфікації працівників, рівень знань, навичок, здібностей, дає уявлення про ділові та моральні риси особистості, які впливають на робочий процес. Вплив знань і кваліфікації працівників на процес створення конкурентних переваг досліджували в своїх роботах Д. Кесінг, Г. Кіржковскі, А. Андерсон. [33]

Далі на першому плані з'явилися не порівняльні переваги, якими наділена економіка країни в цілому, а конкурентні переваги, які створюються окремою фірмою та ще ці фактори повинні доповнювати одне одного. Модель була заснована Майклом Портером, визнаним спеціалістом у розділі економічної конкуренції та корпоративної стратегії, а також творцем Інституту стратегії та конкурентоспроможності Гарвардської школи бізнесу. Це важливий економічний погляд, а не просто кількісний аналіз конкурентних переваг,

якими може володіти регіон або країна. Вона підкреслює п'ять сил конкуренції, що цілком характеризує ступінь прибутку в галузі (рис.1.1).

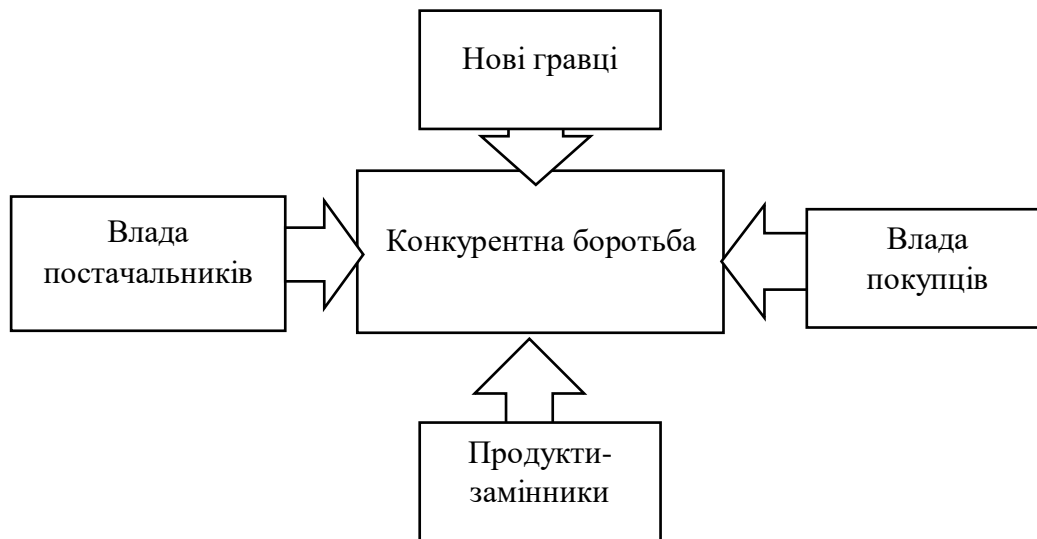

Рисунок 1.3. Модель Портера [34]

При утворенні конкурентної стратегії генеральне значення має усвідомлення правил конкуренції, що позначаються у галузі й формулюють її привабливість. Метою конкурентної стратегії є модифікація ситуації на ринку на вигоду своєї компанії.

Таким чином, саме організація безперервного процесу відтворення конкурентної переваги, дозволяє розвивати інноваційні конкурентні переваги, за допомогою науково-дослідницьких проектів, циркуляції знань, кваліфікованої робочої сили, нових технологій, самоорганізації внутрішніх систем, що відповідають за динаміку розвитку компанії.

Переваги у використанні даної моделі:

- Модель Портера Даймонда пояснює фактори, які можуть забезпечити конкурентну перевагу одного національного ринку чи економіки над іншим
- Її можна використовувати як для опису джерел конкурентної переваги країни, так і шляхів отримання такої переваги

- Ця модель також може використовуватися підприємствами для допомоги у розробці стратегії щодо того, як підходити до інвестування та роботи на різних національних ринках [35]

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Досліджено концептуальні засади, які властиві нинішньому періоду розвитку глобальної економіки і споріднені з нею глобальні виклики, виконано розбір ведучих сил та характер змінних формувань, продемонстровано методологію дослідження явища міжнародної конкурентоспроможності.

Утверджено, що зазначені сучасні тенденції при утворенні глобальної економічної системи спричинили до значної переміни міркувань практиків та науковців на формування світового розвитку та визначило генерування нового теоретичного фундаменту моделювання чергового постання світового господарства.

Аргументовано, що нові глобальні властивості конкуренції в умовах викликів дають причини охарактеризувати її визначною подією теперішнього періоду розвитку світової економіки, яка окреслює битву в різноманітній структурі опору суб'єктів глобальної економічної системи за придбання зі встановленими певними межами економічні ресурси та найсприятливіші положення збуту продукції (послуг) та виробництва.

Доказано, що «міжнародна конкурентоспроможність» має значний ефект на розвиток населення через належну парадигму, що націлюється не тільки на результат прибутку як підприємництво, а ще й на обсяг відданих ліквідних запасів (інтелектуальних, організаційних) та ключовим її сенсом є тільки поширення і самовідтворення. Через те глобальній конкуренції в загальній складності властива недекономічна природа.

При закінченні цього розділу робиться висновки, що напрямок розвитку нинішніх викликів та властивість діяльності суб'єктів господарювання на світовому ринку в обставинах міжнародної конкурентоспроможності характеризують не лише попит та пропозиція на конкретному ринку, а якраз глобальний попит та глобальна пропозиція, співдіяння яких здійснюється на основі розширення торговельних відносин, збільшення суми як загальнодієвих покупців та збутових посередників, так і учасників міжнародного поділу праці.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

2.1 Глобалізаційні виміри міжнародної конкурентоспроможності країн

Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index) – це всесвітнє дослідження та споріднена з ним класифікація держав світу з оцінки економічної конкурентоспроможності. Індекс був створеним за участю Світового економічного форуму та обчислюється за методикою, започаткованою на згуртованих, призначених для багатьох статистичних показників та наслідків універсального опитування керівників корпорацій – масового річного дослідження, що здійснюється Всесвітнім економічним форумом у співробітництві з безліччю партнерських інститутів – основних організацій у державах, що знаходяться у віданні Всесвітнього економічного форуму та дослідницьких інститутів. Дослідження здійснюється з 2004 року і сьогодні є найповнішим комплектом конкурентних показників для різноманітних держав світу.

Всесвітній економічний форум зумовлює національну конкурентоспроможність як здатність держави та її інститутів гарантувати незмінну стрімкість економічного процвітання які були б непохитні у середньостроковому майбутньому. Творці дослідження роблять акцент, що держави з високою оцінкою національної конкурентоспроможності здебільшого надають більш високий ступінь матеріального добробуту своїм підданам. Очікується, що Індекс має застосовуватися країнами, що сповнені прагненням знищення завад на шляху економічного процвітання та конкурентоспроможності, як спосіб для дослідження проблемних випадків у їх економічній політиці та опрацьовані стратегій щодо здобутку стійкого економічного розвитку.

Представники Всесвітнього економічного форуму підтвержують, що конкурентоспроможність національних економік характеризується незліченними та чимало різноманітними чинниками. Так, на становище економіки негативний вплив віддають недіюче керування державними фінансами та стрімка інфляція, а позитивний ефект можуть мати розвинена судова, захист прав інтелектуальної власності та решта факторів. Поруч з інституційними чинниками рішучу важливість можуть мати постійний доступ до нових знань та технологій, освіта та підвищення кваліфікації робочої сили. Фактори, що характеризують конкурентоспроможність економіки, неоднаково позначаються на економічній системі держав світу залежно від поточного рівня розвитку та умов та зрозуміло, що і самі чинники надалі трансформуються.

Глобалізація та Четверта промислова революція створили нові можливості, але також призвели до руйнування та поляризації всередині економіки та суспільства між ними. В цьому контексті Всесвітній економічний форум представив у 2018 році новий Глобальний індекс конкурентоспроможності 4.0, необхідний новий економічний компас, заснований на 40 літньому досвіді порівняльного аналізу факторів довгострокової конкурентоспроможності.

Представлений у 2018 році GCI 4.0 надає детальну інформаційну карту факторів та атрибутів, що визначають продуктивність, зростання та розвиток людського потенціалу в епоху Четвертої Промислової революції. На основі оригінальної ідеї професора Клауса Шваба та під керівництвом професора Ксав'єра Сала-і-Мартіна з Колумбійського університету, GCI 4.0 є кульмінацією ретельного процесу, розпочатого в 2015 році, що включає великий огляд емпіричної літератури та численні семінари. Десятки експертів та практиків з академічних кіл, міжнародних організацій, неурядових організацій, аналітичних центрів, центральних банків та урядів надали інформацію та відгуки щодо концептуальних та технічних аспектів для включення до індексу новітніх теорій та показників.

Видання 2019 року охоплює 141 економіку, частку якої припадає 99% світового ВВП. GCI 4.0 є результатом агрегування 103 окремих показників, отриманих на основі комбінації даних міжнародних організацій, а також з усього світу Опитування громадської думки керівників Економічного форуму. Показники згруповані за 12 індексами: якість інститутів; здоров'я та початкова освіта; ефективність ринку праці; інноваційний потенціал; інфраструктура; розвиток фінансового ринку; конкурентоспроможність підприємств; вища освіта та професійна підготовка; макроекономічна стабільність; ефективність ринку товарів та послуг; рівень технологічного розвитку та розмір внутрішнього ринка.

Показники країни за загальним результатом GCI, а також по кожному з її складових представлені у вигляді "оцінки прогресу" за класифікацією від 0 до 100, де 100 представляє "кордон", ідеальне положення, коли проблема перестає бути перешкодою збільшення продуктивності. Кожна країна має прагнути наблизитися до кордону по кожному компоненту індексу. GCI 4.0 дозволяє економіки відстежувати прогрес із плином часу. Цей підхід наголошує, що конкурентоспроможність досяжна для всіх країн. (таб.2.1).

Таблиця 2.1.

Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) країн та їхнє місце в рейтингу

Країна	2018		2019	
	місце в рейтингу	значення індексу	місце в рейтингу	значення індексу
1	2	3	4	5
Сінгапур	2	83.5	1	84.8
Сполучені Штати Америки	1	85.6	2	83.7
Гонконг	7	82.3	3	83.1
Нідерланди	6	82.4	4	82.4
Швейцарія	4	82.6	5	82.3

Продовження таблиці 2.1

Японія	5	82.5	6	82.3
Німеччина	3	82.8	7	81.8
Швеція	9	81.7	8	81.2
Великобританія	8	82.0	9	81.2
Данія	10	80.6	10	81.2
Фінляндія	11	80.3	11	80.2
Тайвань	13	79.3	12	80.2
Південна Корея	15	78.8	13	79.6
Канада	12	79.9	14	79.6
Франція	17	78.0	15	78.8
Австралія	22	76.3	16	78.7
Норвегія	16	78.2	17	78.1
Люксембург	19	76.6	18	77.0
Нова Зеландія	18	77.5	19	76.7
Ізраїль	20	76.6	20	76.7
Австрія	22	76.3	21	76.6
Бельгія	21	76.6	22	76.4
Іспанія	26	74.2	23	75.3
Ірландія	23	75.7	24	75.1
Об'єднані Арабські Емірати	27	73.4	25	75.0
Ісландія	24	74.5	26	74.7
Малайзія	25	74.4	27	74.6
Китай	28	72.6	28	73.9
Катар	30	71.0	29	72.9
Італія	31	70.8	30	71.5
Естонія	32	70.8	31	70.9
Чехія	29	71.2	32	70.9

Джерело: складено автором за даними [0]

Як підтверджують дані таблиці в 2019 р. порівняно з 2018 р., не змінилось місце в рейтингу лише для декількох країн, серед яких Данія, Фінляндія, Ізраїль та Китай. Середній бал GCI по 141 дослідженій країні становить 60,7, що означає, що відстань до умовного кордона становить майже 40 балів. За дев'ятьма з 12 основних показників середній розрив у глобальному масштабі становить понад 30 пунктів. Країни із розвинутою економікою демонструють

стабільно кращі показники, ніж решта світу, але загалом вони, як і раніше, відстають від символічного кордону на 30 пунктів. Сінгапур, найкращий гравець у загальному заліку, як і раніше, відстає від ідеалу на 15 балів.

З показником GCI 2019 року 84,8 із 100 Сінгапур є державою, яка перебуває найближче до межі конкурентоспроможності. Держава посідає лідируюче місце з інфраструктури, охорони здоров'я, функціонування ринку праці та розвитку фінансової системи. У майбутньому, щоб стати глобальним інноваційним центром, Сінгапуру необхідно буде просувати підприємництво та підвищувати кваліфікацію.

Серед країн G20 Сполучені Штати (2-е місце, зниження на 1 місце), Японія (6-е місце), Німеччина (7-е місце, зниження на 4 місця) та Великобританія (9-е місце, зниження на 1 місце) входять до топ-10, але всі вони зазнали зниження своїх показників. Як і Канада (14 місце, відставання на 2). Корея (13 місце, зростання на 2), Франція (15 місце, зростання на 2) та Італія (30 місце, зростання на 1) - єдині країни з розвиненою економікою, які покращилися цього року. Аргентина (83 місце, опустившись на 2 позиції) займає найнижче місце. Серед країн БРІКС Китай, безумовно, лідирує, випереджаючи Російську Федерацію, на 32 місця обскакуючи Південну Африку (60-е місце) та приблизно на 40 місць перегоняючи обидві країни: Індія (68-е місце) та Бразилія (71-е місце)

Східна Азія та Тихоокеанський регіон на чолі з Сінгапуром - є найбільш конкурентоспроможними у світі, за ними слідує Європа та Північна Америка. Спеціальний адміністративний район Гонконг (3 місце) та Японія (6-е місце) також входять у першу десятку. В'єтнам (67-е місце) — це країна, чий показник покращився найбільше у світі.

Щодо рейтингу конкурентоспроможності, то стійке економічне зростання залишається найважливішим шляхом позбавлення від бідності та основним двигуном людського розвитку. Для найменш розвинених країн та держав з ринком, що формується, процвітання матиме вирішальне значення для розширення освіти, охорони здоров'я, харчування та виживання населення.

Використання у практичній діяльності державних та наднаціональних органів методології Індексу глобальної конкурентоспроможності надає можливості для виявлення слабких та сильних сторін національних економік країн та їхнього бізнесу, визначає їх відповідність міжнародному рівню конкурентоспроможності на світовому ринку товарів та послуг

Країни, що входять до десятки (Сінгапур, Сполучені Штати Америки, Гонконг, Нідерланди, Швейцарія, Японія, Німеччина, Швеція, Великобританія, Данія) є лідерами в галузі створення телекомунікаційного обладнання, електронних компонентів для автомобільної промисловості, енергетики, виробництва лазерів та сенсорних технологій, робототехніки, в галузі електронної комерції, що обумовлено високим рівнем інноваційної активності, а це у сучасних умовах є одним із ключових факторів підвищення конкурентоспроможності національних економік.

Наступні 30 країн у цьому рейтингу також мають високі конкурентні переваги, відрізняються відкритістю, гнучкістю та залученням до світогосподарських зв'язків.

Особливо хочеться зробити акцент на Китай, який продовжує лідирувати серед великих економік, що розвиваються. Експерти ВЕФ поставили високі бали Китаю в таких сферах, як обсяг ринку, стабільність макроекономіки, здатність до інновацій, розвиток інформаційних технологій. По ряду позицій Китай перебуває в одному ряду із членами Організації економічного співробітництва та розвитку, куди входять, головним чином, розвинені економіки.

Для наступних 50 країн обов'язковим є утворення умов реалізації інноваційної політики економічного процвітання з поштовхом зростання високотехнологічних виробництв, здатних випускати наукоємний товар з високою доданою вартістю, утворення експортного потенціалу, зміцнення технологічного рівня корпорацій за допомогою передових вітчизняних та світових науково-технічних досягнень. Це буде сигналом для інвесторів щодо сприятливих умов для економічних відносин, що сприяють припливу

іноземних інвестицій, застосування сучасних технологій та розширення доступу на міжнародні ринки.

Конкурентоспроможність країн, у яких індекс глобальної конкурентоспроможності нижче 50, страждають через неефективну антимонопольну політику та серйозні обмеження у сфері торгівлі, включаючи зовнішньоекономічну діяльність та жорстке регулювання іноземної участі, тому особам, відповідальним за розробку політики, необхідно шукати способи підвищення рівня індустріалізації, зміцнення виробничої бази та забезпечення зростання продуктивності, а також конкурентоспроможності бізнесу.

Метою цих зусиль має бути зменшення залежності країн від експорту необроблених сировинних матеріалів. Така залежність породжує їхню вразливість до нестабільної кон'юнктури ринків сировини, а також до коливань світової економіки.

Щорічник IMD World Competitiveness Yearbook (WCY), вперше поширений у 1989 році, є досконалим річним звітом і всесвітнім довідником щодо конкурентоспроможності країн. Він надає порівняльний аналіз і тенденції, а також статистичні показники та дані опитування на підставі чималих досліджень. Він досліджує та розподіляє держави згідно до того, як вони впроваджують свої можливості для здобутку довгострокового створення вартості. Конкурентоспроможність економіки не може бути зведена тільки до продуктивності та ВВП, тому що підприємства також мають чинити опір з політичними, соціальними та культурними вимірами. Тому уряди повинні створити середовище, що характеризується ефективною інфраструктурою, установами та політикою, які заохочують підприємства до сталого створення вартості.

Всесвітня оцінка конкурентоспроможності IMD підкреслює довгострокову тенденцію, яку висвітлювали в минулих виданнях, – що країни, які очолювали список, мають унікальний підхід до того, щоб стати конкурентоспроможними. Щорічник надає широке охоплення 64 країн, вибраних на основі наявності порівнянної міжнародної статистики та співпраці з місцевими інститутами-

партнерами, які сприяють збору даних опитування та гарантують, що всі дані є надійними, точними та оновленими як можна. Цього року видання має привілеї співпрацювати з унікальною глобальною мережею партнерських інститутів у 58 країнах.

Світовий рейтинг конкурентоспроможності базується на 334 критеріях конкурентоспроможності, відібраних у результаті комплексного дослідження з використанням економічної літератури, міжнародних, національних та регіональних джерел та відгуків бізнес-спільноти, державних установ та науковців. Критерії переглядаються та оновлюються на регулярній основі в міру того, як з'являються нові теорії, дослідження та дані, а також у міру розвитку світової економіки.

За останні два десятиліття методологія, яка використовується для оцінки конкурентоспроможності країн, була доопрацьована з урахуванням еволюції глобального навколишнього середовища і нових досліджень. Таким чином, WCU є одним з актуальних досліджень з урахуванням структурних змін в Національному середовищі і швидко мінливою технологічною революцією. WCU вносять ці зміни поступово, щоб зберегти порівнянність результатів з року в рік і підкреслити еволюцію показників економіки в порівнянні з конкурентоспроможністю інших країн. Грунтуючись на аналізі, проведеному провідними вченими, і на власних дослідженнях, всі критерії згруповані за субфакторами. Кожен субфактор не обов'язково включає однакову кількість критеріїв (наприклад, для оцінки освіти потрібно більше критеріїв, ніж для оцінки цін). Субфактори, незалежно від кількості критеріїв, які вони містять, мають однакову вагу в загальній консолідації результатів.

Опитування думки керівників доповнює статистичні дані, які використовують з міжнародних, національних та регіональних джерел. У той час як точні дані показують, як конкурентоспроможність вимірюється за певний період часу, дані опитування вимірюють конкурентоспроможність так, як її сприймають учасники ринку. Опитування призначене для кількісної оцінки проблем, які нелегко виміряти, наприклад: методи управління, корупція, адаптивне

ставлення та гнучкість компаній. Відповіді на опитування відображають нинішнє і майбутнє сприйняття конкурентоспроможності керівниками підприємств, які мають справу з міжнародними діловими ситуаціями. Їхні відповіді є більш свіжими та ближчими до реальності, оскільки немає тимчасової затримки з розглянутим роком, що часто є проблемою з достовірними даними, які показують "картину минулого". Опитування думки керівників розсилається керівникам середньої та вищої ланки у всіх вивчених економіках. Вибірка респондентів є репрезентативною для всієї економіки і охоплює широкий спектр.

Швейцарія вперше за 33-річну історію світового рейтингу конкурентоспроможності IMD посіла перше місце, на рік, в результаті впливу пандемії COVID-19 на економічну конкурентоспроможність. Швеція посіла друге місце (у порівнянні з 6-м в минулому році), а Данія посіла третє місце (2-е місце в 2020 році) в результаті потрясінь (табл.2.2). Європейські економіки пережили кризу охорони здоров'я краще, ніж більшість інших регіонів. Замикають першу п'ятірку Нідерланди (також 4-е місце в минулому році), за якими слідує Сінгапур. Сінгапур впав з першого місця, яке він займав протягом попередніх двох років. Економічна міць також проявляється в позиціях Сполучених Штатів, які зберегли свої позиції на 10-му місці, і Сполученого Королівства, яке піднялося на одну сходинку до 18-го.

Таблиця 2.2

**Рейтинг країн світу за рівнем глобальної конкурентоздатності Institute of Management Development:
IMD World Competitiveness Yearbook 2021.**

2021	Країна	2020	↑↓
1	Швейцарія	3	+2
2	Швеція	6	+4
3	Данія	2	+1
4	Нідерланди	4	—
5	Сінгапур	1	-4
6	Норвегія	7	+1
7	Гонконг	5	-2

Продовження таблиці 2.1

8	Тайвань	11	+3
9	Об'єднані Арабські Емірати	9	—
10	Сполучені Штати Америки	10	—
11	Фінляндія	13	+2
12	Люксембург	15	+3
13	Ірландія	12	-1
14	Канада	8	-6
15	Німеччина	17	+2
16	Китай	20	+4
17	Катар	14	-3
18	Великобританія	19	+1
19	Австрія	16	-3
20	Нова Зеландія	22	+2
21	Ісландія	21	—
22	Австралія	18	-4
23	Південна Корея	23	—
24	Бельгія	25	+1
25	Малайзія	27	+2
26	Естонія	28	+2
27	Ізраїль	26	-1
28	Таїланд	29	+1
29	Франція	32	+3
30	Литва	31	+1
31	Японія	34	+3
32	Саудівська Аравія	24	-8

Джерело: складено автором за даними[37]

Можна зробити такі висновки, що індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) у 2019 році показує, що в середньому більшість країн, як і раніше, далекі від «неперевершеного індексу» конкурентоспроможності - сукупного ідеалу з усіх факторів конкурентоспроможності. Показники також неоднозначні за 12 компонентів індексу. У звіті показано, центральні банки вкладають в світову економіку майже 10 трильйонів доларів, інвестиції в підвищення продуктивності, такі як нова інфраструктура, НДДКР, проте розвиток навичок у нинішньої та майбутньої робочої сили буде неоптимальним. Оскільки грошово-кредитна політика починає видихатися, для економіки вкрай важливо покладатися на фіскальну політику, структурні реформи та суспільні стимули для виділення більшої кількості ресурсів на весь спектр факторів продуктивності, щоб повною мірою використовувати нові можливості, що надаються Четвертою промисловою революцією.

Щодо рейтингу конкурентоспроможності, то стійке економічне зростання залишається найважливішим шляхом позбавлення від бідності та основним двигуном людського розвитку. Для найменш розвинених країн та держав з ринком, що формується, процвітання матиме вирішальне значення для розширення освіти, охорони здоров'я, харчування та виживання населення.

Використання у практичній діяльності державних та наднаціональних органів методології Індексу глобальної конкурентоспроможності надає можливості для виявлення слабких та сильних сторін національних економік країн та їхнього бізнесу, визначає їх відповідність міжнародному рівню конкурентоспроможності на світовому ринку товарів та послуг

Країни, що входять до десятки (Сінгапур, Сполучені Штати Америки, Гонконг, Нідерланди, Швейцарія, Японія, Німеччина, Швеція, Великобританія, Данія) є лідерами в галузі створення телекомунікаційного обладнання, електронних компонентів для автомобільної промисловості, енергетики, виробництва лазерів та сенсорних технологій, робототехніки, в галузі електронної комерції, що обумовлено високим рівнем інноваційної активності, а це у сучасних умовах є одним із ключових факторів підвищення конкурентоспроможності національних економік.

Наступні 30 країн у цьому рейтингу також мають високі конкурентні переваги, відрізняються відкритістю, гнучкістю та залученням до світогосподарських зв'язків.

Особливо хочеться зробити акцент на Китай, який продовжує лідирувати серед великих економік, що розвиваються. Експерти ВЕФ поставили високі бали Китаю в таких сферах, як обсяг ринку, стабільність макроекономіки, здатність до інновацій, розвиток інформаційних технологій. По ряду позицій Китай перебуває в одному ряду із членами Організації економічного співробітництва та розвитку, куди входять, головним чином, розвинені економіки.

Для наступних 50 країн обов'язковим є утворювання умов реалізації інноваційної політики економічного процвітання з поштовхом зростання

високотехнологічних виробництв, здатних випускати наукоємний товар з високою доданою вартістю, утворення експортного потенціалу, зміцнення технологічного рівня корпорацій за допомогою передових вітчизняних та світових науково-технічних досягнень. Це буде сигналом для інвесторів щодо сприятливих умов для економічних відносин, що сприяють припливу іноземних інвестицій, застосування сучасних технологій та розширення доступу на міжнародні ринки.

Конкурентоспроможність країн, у яких індекс глобальної конкурентоспроможності нижче 50, страждають через неефективну антимонопольну політику та серйозні обмеження у сфері торгівлі, включаючи зовнішньоекономічну діяльність та жорстке регулювання іноземної участі, тому особам, відповідальним за розробку політики, необхідно шукати способи підвищення рівня індустріалізації, зміцнення виробничої бази та забезпечення зростання продуктивності, а також конкурентоспроможності бізнесу.

Метою цих зусиль має бути зменшення залежності країн від експорту необроблених сировинних матеріалів. Така залежність породжує їхню вразливість до нестабільної кон'юнктури ринків сировини, а також до коливань світової економіки.

2.2. Глобальні виклики сучасності

У зв'язку з підвищеною економічною невизначеністю та децентралізованими загрозами, глобальне розуміння ризиків – і можливості співпраці – є надзвичайно важливими. Актуально більш детально розглянути ризики для ведення бізнесу 2019, який розроблений Всесвітнім економічним форумом.

Таблиця 2.3

Збільшення або зменшення оцінки індикатора з 2018 року

	Зміни з 2018 року
1. Фіскальні кризи	▲ 5
2. Кібератаки	▼ 1

Продовження таблиці 2.3

3. Безробіття або неповна зайнятість	► 0
4. Шок цін на енергоносії	▼ 2
5. Провал національного уряду	▼ 1
6. Глибока соціальна нестабільність	▲ 3
7. Шахрайство або крадіжка даних	► 0
8. Міждержавний конфлікт	▲ 4
9. Збій критичної інфраструктури	▲ 2
10. Бульбашка активів	▲ 3

Джерело: складено автором за даними [38]

Результати опитування керівників Всесвітнього економічного форуму за 2019 рік свідчать про те, що загроза значного економічного уповільнення є високою у всьому світі, і відбувається все більше побоювання щодо широкого спектру геополітичних потрясінь. У глобальному масштабі три з п'яти найбільших ризиків, визначених керівниками, пов'язані з економікою, причому «фіскальна криза» очолює список, а «безробіття або неповна зайнятість» і «шок цін на енергоносії» посідають третє та четверте місце відповідно. Страх перед «бульбашкою з активами» та «збоєм критичної інфраструктури» є новими гравцями в десятці світових лідерів у 2019 році.

Занепокоєння щодо міждержавних конфліктів значно зросло після результатів опитування 2018 року, тоді як на внутрішньому рівні неефективне національне управління та зростаюча соціальна нестабільність продовжують визнаватися одними з найбільш критичних загроз для ведення бізнесу.

Крім того, «кібератаки» та «шахрайство або крадіжка даних» залишаються ключовими пріоритетами для керівників у всьому світі, а ті, хто живе в країнах з розвиненою економікою, стають дедалі більше стурбованими ширшим набором технологічних ризиків, зокрема «зломом критичної інформаційної інфраструктури» та «зловживання технологіями».

Хоча екологічні ризики не потрапляють у десятку світових лідерів, вони є вирішальними для керівників у Північній Америці та Східній Азії та Тихому океані. Підприємства в обох областях розглядали «природні катастрофи» та «екстремальні погодні явища» як серйозну загрозу, але стримана позиція уряду США щодо боротьби зі зміною клімату також призвела до того, що

«провал адаптації до зміни клімату» увійшов у десятку лідерів у Північній Америці.

Актуальним є визначення найбільш ймовірної глобальної проблеми сучасності та такої, що матиме найбільший вплив на людство. Скористаємось методологією, запропонованою WEF. Як було зазначено вище, експерти WEF визначили 37 глобальних викликів та згрупували їх в 5 категорій: економічні, екологічні, геополітичні, соціальні та технологічні. Наступним кроком в дослідженні було визначено, які ризики вважаються важливішими за інші, респондентів попросили вказати, коли, на їхню думку, ці загрози стануть серйозною проблемою для миру, виходячи з наступних тимчасових рамок:

- Короткострокові загрози: 0-2 роки
- Середньострокові загрози: 2-5 років
- Довгострокові загрози: 5-10 років

Класифікація глобальних ризиків за цими тимчасовими горизонтами допомагає краще зрозуміти проблеми, з якими особи, що приймають рішення, та уряди можуть зіткнутися в найближчому майбутньому, і те, як ці ризики можуть бути взаємопов'язані один з одним.

Щодо короткострокових загроз, то респонденти визначили соціальні ризики, такі як «ерозія соціальної згуртованості» та «криза засобів для існування», як потенційні ризики для світу (рис.2.1).

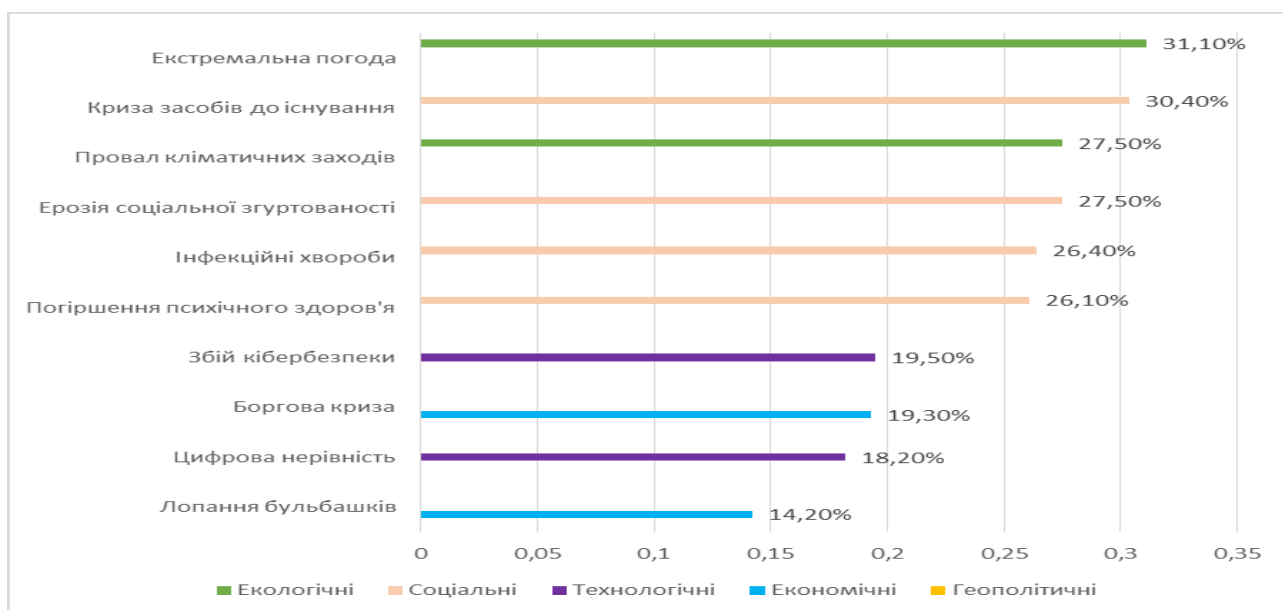

Рисунок 2.1. Короткострокові загрози в період між 2022-2024 роки

Джерело: складено автором за даними [39]

Проаналізувавши ці дані можна сказати, що ризики з екстремальної погоди становлять 31,10%; провал кліматичних заходів – 27,50%; інфекційні хвороби – 26,40%; погіршення психічного здоров'я – 26,10%; збій кібербезпеки – 19,50%; боргова криза – 19,30%; цифрова нерівність – 18,20%; лопання бульбашків – 14,20%.

Соціальні ризики погіршилися від початку пандемії COVID-19. І оскільки нові варіанти загрожують нашому шляху до нормального життя, пандемія продовжує сіяти хаос у всьому світі і немає жодних безпосередніх ознак уповільнення. За словами респондентів, однією з проблем, спричинених пандемією, є зростання нерівності як у всьому світі, так і всередині країни. Економічні наслідки пандемії посилюються дисбалансом на ринку праці, протекціонізмом і розривом, що збільшується в цифрових технологіях, освіті та навичках, що може призвести до розколу світу на різні траєкторії. У деяких країнах швидке розгортання вакцини, успішні цифрові перетворення та нові можливості для зростання можуть означати повернення до тенденцій, які існували до пандемії.

Багатьом розвиненим країнам вдалося адаптуватися, коли офісні працівники перейшли на віддалену та гібридну роботу, тим не менш, багато інших країн

будуть стримуватись низькими показниками вакцинації, що продовжується гострим навантаженням на систему охорони здоров'я, цифровим розривом та застоєм на ринках праці. Ці розбіжності ускладнять міжнародне співробітництво, необхідне для подолання наслідків, що посилюються: зміни клімату, управління міграційними потоками та боротьба з небезпечними кіберризиками та економічний розрив може стати очевиднішим у міру того, як пандемія продовжуватиметься.

Більшість респондентів вважають, що ми продовжимо боротися з проблемами, пов'язаними з пандемією протягом наступних трьох років. У зв'язку з цим середньострокові ризики (рис.2.2), виявлені респондентами, досить схожі на короткострокові ризики.

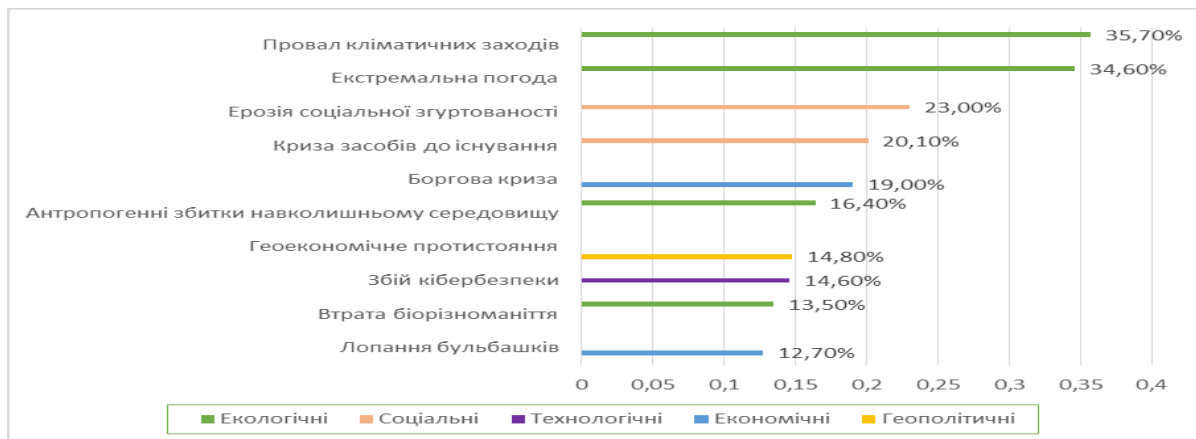

Рисунок 2.2. Середньострокові загрози в період між 2024-2027 років

Джерело: складено автором за даними [39]

Проаналізувавши ці дані можна стверджувати, що ризики з провалом кліматичних заходів складають 35,70%; екстремальна погода – 34,60%; ерозія соціальної згуртованості - 23%; криза засобів до існування – 20,10%; боргова криза - 19%; антропогенні збитки навколишнього середовища – 16,40%; гео економічне протистояння – 14,80%; збій кібербезпеки – 14,60%; втрата біорізноманіття – 13,50%; лопанням бульбашків – 12,70%.

Насущні проблеми, викликані COVID-19, означають, що багато ключових урядів та осіб, що приймають рішення, щосили намагаються розставити пріоритети у довгостроковому плануванні і більше не мають можливості

допомогти у вирішенні глобальних проблем. Наприклад, уряд Великобританії відклав встановлення мети надання іноземної допомоги принаймні до 2024 року. Якщо країни продовжуватимуть розставляти пріоритети у спробі пом'якшити вплив COVID-19, розрив у нерівності може збільшитися ще більше.

Респондентів також непокоїть зростання рівня боргу, який може спровокувати кризу. Ставлення боргу до ВВП у всьому світі зросло на 13 процентних пунктів у 2020 році, і ця цифра напевно продовжить зростати у найближчому майбутньому.

Респонденти назвали зміну клімату найбільшою загрозою для людства у наступному десятилітті (рис.2.3).

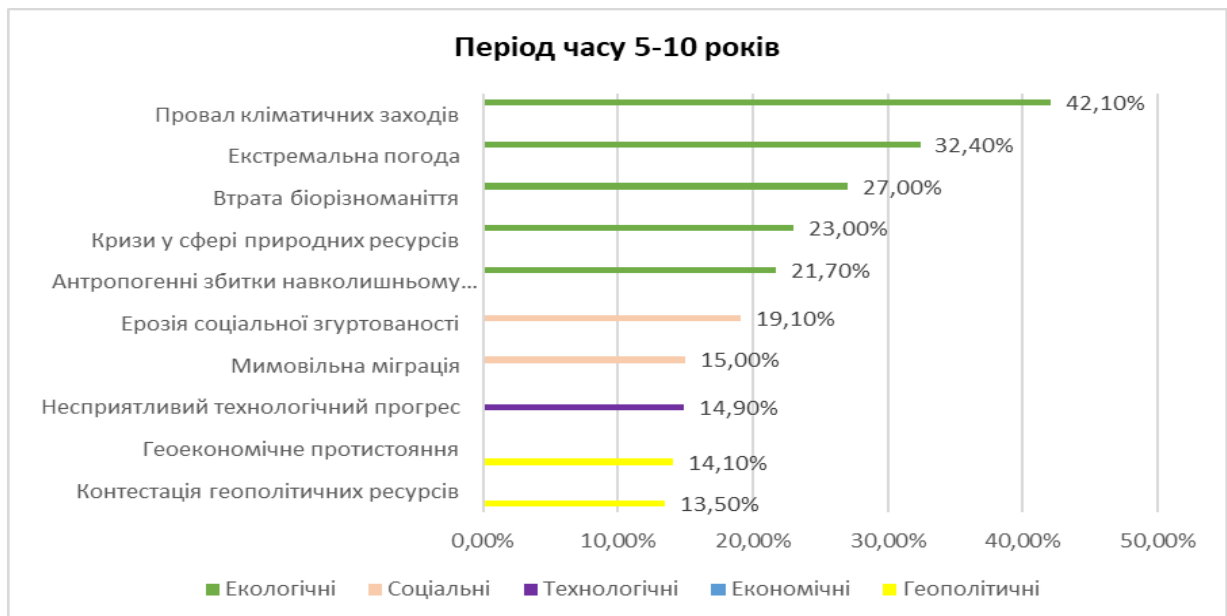

Рисунок 2.3. Довгострокові загрози в період між 2027-2032 років

Джерело: складено автором за даними [39]

Проаналізувавши ці дані можна сказати, що ризики з провалом кліматичних заходів утворюють 42,10%; екстремальна погода – 32,40%; втрата біорізноманіття – 27%; криза у сфері природних ресурсів - 23%; антропогенні збитки навколишнього середовища – 21,70%; ерозія соціальної згуртованості – 19,10%; мимовільна міграція – 15,10%; несприятливий технологічний прогрес – 14,90%; геоекономічне протистояння – 14,10%; контестація геополітичних ресурсів – 13,50%.

Можна зробити такі висновки, що за результатами дослідження, у 2022 році головними викликами для глобального світу стануть екологічні ризики. Тим не менш, протягом 10 років вони займають перші місця в ієрархії найімовірніших загроз, зазначених у доповіді, а також є найбільш потенційно небезпечними довгостроковими загрозами для життєдіяльності людей і природного середовища, в цю категорію входять: провал дій у боротьбі зі зміною клімату; екстремальні погодні умови, втрата біорізноманіття; криза природних ресурсів; екологічні збитки людини.

У 2020 році у багатьох містах світу спостерігалися екстремальні температури, небачені роками, наприклад, рекордно висока температура 42,7°C у Мадриді та 72-річна мінімальна температура -19°C у Далласі, а в таких регіонах, як Північний полярне коло, влітку температура на 10°C вище ніж у попередні роки, тому міжнародні організації, підприємства та суспільство роблять все можливе, щоб запобігти найгіршим наслідкам.

Конференція Організації Об'єднаних Націй щодо зміни клімату 2021 року (COP 26, що відбулася в Глазго, Сполучене Королівство), на якій був прийнятий Пакт Глазго про клімат, завершилася важливими кроками у напрямку реалізації сценарію 1,5 ° C: урядам 153 країн було запропоновано оновити та зміцнити свої національні встановлені внески (NDC); підтримати зусилля щодо фінансування адаптації до зміни клімату та продовжити мобілізацію мільярдів доларів США.

Для кліматичного фінансування Конференція COP26 була першою, на якій був фінансовий сектор, представлений Глобальним фінансовим альянсом Net Zero (GFANZ), члени якого управляють активами на суму понад 130 трильйонів доларів США і вже активно фінансують стійкі інвестиції. Вперше Пакт прямо згадав про важливість відмови від вугілля, але не зобов'язався «поетапно відмовитися» від неефективних субсидій на горючі копалини. Проте, як свідчить звіт Програми Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища (ЮНЕП) досягнення цільового показника 1,5 °C залишається малоімовірним.

Іншим ключовим результатом стала угода про основні норми, пов'язані зі статтею 6 Паризької угоди (про вуглецеві ринки), що зробило його повністю діючим. Ділові кола та уряди також домовилися про більш агресивні інвестиції в чисті технології, включаючи швидший перехід до електромобілів та важливі зобов'язання з викидів метану та вирубування лісів.

Основні обіцянки, досягнуті на COP26:

1. Індія пообіцяла досягти чистих нульових викидів до 2070 року та оголосила про мету 50% використання відновлюваної енергії до 2030 року. Усі найбільші джерела викидів не погодилися почати поступове виведення викопного палива
2. 46 країн зобов'язалися перейти від вугілля до екологічно чистої енергії до 2040 року.
3. 104 країни обіцяли зменшити обсяг метану на 30% до 2030 року. На частку метану припадає 30% історичного глобального потепління.
4. 141 країна, на яку припадає 91% лісу в світі, пообіцяли покласти край вирубці лісів до 2030 року.

При цьому зусилля зі стримування зміни клімату та вирішення довгострокових проблем, швидше за все, негативно вплинуть на світову економіку та суспільство. Тому необхідно робити зусилля щодо зниження ризиків, поки ми працюємо над досягненням нульового рівня викидів і, зрештою, уповільненням зміни клімату.

Наступним кроком в дослідженні було визначено глобальні тенденції, які потенційно підвищують ймовірність та планетарний ефект від глобальних викликів. Еволюція настання глобальних викликів за критерієм «ймовірність». табл.

Таблиця 2.4

Топ 5 найбільш ймовірних глобальних ризиків за 2017- 2021 рр.

	2021	2020	2019	2018	2017
1	Екстремальні кліматичні події	Екстремальні кліматичні події	Екстремальні кліматичні події	Екстремальні кліматичні події	Екстремальні кліматичні події
2	Провал дій у боротьбі зі зміною клімату	Провал дій у боротьбі зі зміною клімату	Провал дій у боротьбі зі зміною клімату	Стихійне лихо	Вимушена міграція
3	Екологічні збитки людини	Стихійне лихо	Стихійне лихо	Кібератаки	Стихійне лихо
4	Інфекційні хвороби	Втрата біорізноманіття	Шахрайство з даними або крадіжка	Шахрайство з даними або крадіжка	Терористичні акти
5	Втрата біорізноманіття	Екологічні збитки людини	Кібератаки	Провал дій у боротьбі зі зміною клімату	Шахрайство з даними або крадіжка

Джерело: складено автором за даними [40]

Можна дійти висновку, що перші місця протягом періоду з 2017-2021 рр. за ймовірністю настання викликів традиційно займають екологічні ризики через недбалість урядів, підприємств та людей, тому край необхідно, щоб якнайбільше країн розважливо приділили цьому питанню увагу та сформували більш ефективні реформи, які допоможуть оновити та повернути світову екологічну безпеку, тому що вона є неодмінною умовою для існування народу. З 2019 – 2021 рр стан навколишнього середовища ще більш погіршився, на другому місці з'явився такий показник, як провал дій у боротьбі зі зміною клімату, тому екологічні ризики досі зберігають свою актуальність: залишаються головною загрозою для людства з точки зору ймовірності та масштабу наслідків.

Думки експертів про зниження ризиків були оцінені в опитуванні ВЕФ. Респондентів попросили визначити, з якими ризиками наш світ найкраще справляється, а до яких, на їхню думку, ми менш підготовлені(рис.2.4).

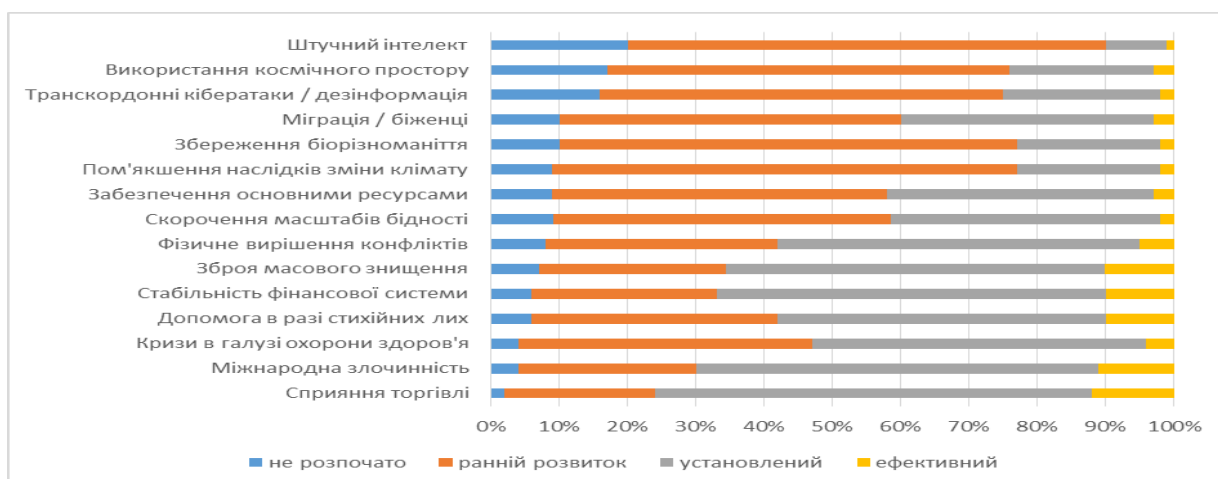

Рисунок 2.4. Міжнародні зусилля зі зменшення ризику

Джерело: складено автором за даними [39]

«Сприяння торгівлі», «міжнародна злочинність» та «зброя масового знищення» — це ризики, яких, на думку респондентів, ми ефективно підготувалися. З іншого боку, «штучний інтелект» та «транскордонні кібератаки та дезінформація» — це області, від яких, на думку більшості респондентів, люди найбільш незахищені.

Експерти прогнозують, що в міру того, як суспільство стає все більш залежним від цифрової інфраструктури, світ побачить сплеск кібератак та кіберзлочинності. Нові технології на основі штучного інтелекту, що пропонують програму-вимагач як послугу, дозволяють будь-кому брати участь у кіберзлочинах — навіть тим, хто не має технічних знань, необхідних для створення шкідливих програм. В 2020 році кількість атак шкідливих програм та програм-вимагачів збільшилася на 358 % і 435 % відповідно — і вони випереджають можливості суспільства ефективного запобігання або реагування на них. Нижчі вхідні бар'єри для суб'єктів кіберзагроз, агресивніші методи атак, брак спеціалістів з кібербезпеки та розрізнені механізми управління - все це посилює ризик.

На регіональному рівні «збій кібербезпеки» входить до п'ятірки основних ризиків в Східній Азії, а також у Європі, а чотири країни - Австралія, Великобританія, Ірландія та Нова Зеландія оцінили його як ризик номер один. Багато невеликих економік з високим рівнем цифровізації, такі як Данія,

Ізраїль, Японія, Тайвань (Китай), Сінгапур та Об'єднані Арабські Емірати також поставив цей ризик у п'ятірку основних проблем.

2.3. Напрями підвищення міжнародної конкурентоспроможності в умовах глобалізаційних викликів

Зіткнувшись з кризою громадською охороною здоров'я, викликаною COVID-19, і довгостроковими наслідками пандемії для світової економіки, політики у всьому світі повинні скористатися цим моментом, щоб подумати не тільки про негайне відновлення, а й про те, як цей час можна використовувати для перетворення економічної системи. Одного тільки зростання та продуктивності недостатньо, якщо не враховувати нерівність та навколишнє середовище, потрібно змінити політику, щоб забезпечити економічну стійкість та соціальну інтеграцію центральним елементом свого функціонування. Для цього необхідна не лише політика управління зовнішніми екологічними факторами або створення мереж соціального захисту для людей, а й політика, що стимулює інвестиції, що створюють екологічніші, справедливіші та орієнтовані на людей ринки завтрашнього дня. Іншими словами, економічна конкурентоспроможність країни повинна містити те, наскільки добре вона підтримує та захищає свій народ та планету.

Існує дослідження, яке спроможне оцінити країни за готовністю к трансформаціям, воно проводиться Всесвітнім економічним форумом, завдання складається із трьох частин. По-перше, зіставляють пріоритетні області з наявними даними у спробі краще визначити дії та/або політику, необхідною для “відновлення кращої” економіки, яка є продуктивною, стійкою та інклюзивною. Подруге, воно дає уявлення про поточну ситуацію в кожній країні, оцінюючи ступінь, в якій держави сьогодні знаходяться на шляху до перетворення своєї економіки. По-третє, у ньому підкреслюється, саме у чому полягають ключові прогалини в даних при оцінці поточної національної політики та ефективності.

Існує 11 пріоритетів для країн по досягненню економічних перетворень: перехід до повної інтеграції соціальних, екологічних та інституційних цілей у їх економічній системі протягом наступних п'яти років (приблизно). У цьому заключному розділі робиться перший крок до виміру готовності країн до досягнення такої трансформації. Це завдання не претендує на повну оцінку діяльності країн у сфері стійкого та всеосяжного процвітання, а скоріше фокусується тільки на нових аспектах економічних перетворень. В рамках цього заходу було визначено попередній набір концепцій для подальшого розбиття 11 пріоритетів, потім було визначено показники, зіставлені з ними, і зрештою були зібрані дані. В кінцевому рахунку, результати були розраховані для 37 країн, за якими є більша частина даних по цим показникам. (табл.2.6, табл.2.7)

Таблиця 2.6.

Виконання пріоритетів економічних перетворень

Країни	Забезпечення, щоб державні установи впроваджували строгі принципи управління та довгострокове бачення та зміцнювали довіру, служачи своїм громадянам	Модернізування інфраструктури для прискорення переходу до енергетики та розширення доступу до електрики та ІКТ	Перехід до більш прогресивного оподаткування, для того, як обкладаються податком корпорації, багатство та робоча сила на національному рівні та в рамках міжнародної співпраці	Оновлення навчальних програм та розширення інвестицій у навички, необхідні для робочих місць та "ринків завтрашнього дня"	Переосмислення трудового законодавства та соціального захисту відповідно до нової економіки та нової потреби робочої сили	Розширення інфраструктури догляду за літніми людьми, догляду за дітьми та охорони здоров'я, доступу та інновацій на благо людей і економіки
Аргентина	45,4	67,6	52,9	46,9	59,5	н/д
Австралія	66,7	73,0	62,1	63,5	64,7	49,6
Австрія	69,9	83,8	49,9	60,6	66,4	42,8
Бельгія	62,7	83,8	54,0	65,8	71,1	54,9
Бразилія	45,3	79,4	44,0	39,5	51,0	н/д
Канада	67,0	77,0	56,7	65,3	69,8	61,6
Чилі	61,9	72,1	52,0	52,1	51,6	48,7
Китай	64,3	77,5	58,1	67,0	64,4	н/д
Чехія	56,3	81,6	46,8	48,5	63,1	40,0
Данія	72,0	91,5	41,8	71,5	77,0	65,0
Естонія	66,5	99,7	41,4	56,8	62,8	47,0
Фінляндія	78,5	88,9	43,9	75,3	71,1	61,4

Франція	64,0	82,6	55,6	56,8	66,7	52,7
Німеччина	66,5	79,6	54,2	61,4	74,0	51,4

Джерело: складено автором за даними[41]

1) Інститути, орієнтовані на майбутнє, повинні бути не тільки прозорими та ефективними; вони також мають розвиватися у напрямку отримання більш справедливих результатів і підвищення довіри громадян до них.

Судячи з наявних даних, країни, що потрапили у верхній дециль із 37 країн, включених до цього дослідження, — це чотири країни з малими економіками: Данія, Фінляндія, Нова Зеландія та Швейцарія. До найменш підготовлених країн у цій галузі відносяться Росія, Мексика, Бразилія та Аргентина.

З приводу України, то реформа має піти далі, ніж просто відтворення більш ефективних версій колишніх структур для інституційного середовища. Наприклад, деякі історично сформовані інституційні структури були вкрай несправедливі по відношенню до певних груп та потребують більш фундаментального реформування до підвищення загальної інституційної якості, правової визначеності та незалежності судової системи. Уряд також буде все частіше призивати до чіткого викладання довгострокового бачення, передбачаючи еволюцію тенденцій, і створюючи структури, які дозволять гнучко реагувати на майбутні потрясіння та швидкі технологічні зміни.

2) Екологізація економіки вимагатиме модернізацію енергетичної інфраструктури та транспортних мереж на додаток до зобов'язання як державного, так і приватного секторів розширювати та дотримуватися багатосторонніх угод з охорони довкілля. Щодо інклюзивності, модернізація інфраструктури повинна включати розширення цифрових можливостей, щоб поєднати переваги цифровізації з універсальним доступом.

В цілому країни, які в даний час кращі підготовлені до економічної трансформації завдяки своїй інфраструктурі, включають Данію, Естонію,

Фінляндію та Нідерланди. До менш підготовлених країн належать Росія, Індонезія, Туреччина та Південна Африка.

Щодо України, то розвиток інфраструктури в майбутньому має включати критерії стійкості та широкого доступу, перехід до більш екологічної економіки повинен бути підкріплений значними інвестиціями в інфраструктуру, включаючи розширення цифрових мереж. Наприклад, для пом'якшення наслідків зміни клімату потрібний швидкий перехід структури енергоспоживання у бік поновлюваних джерел енергії. Це вимагає не тільки сильнішої та широкої політичної прихильності, але також включає зміни в міському плануванні, розширення доступу до зелених суспільних просторам та модернізацію громадського транспорту.

3) Оновлена податкова архітектура вимагатиме від політиків переосмислення відносного навантаження на доходи, майно та корпоративні податки у світлі цих компромісів. Згідно з цими даними, Корея, Республіка, Японія, Австралія і Південна Африка входять у верхній дециль розподілу цього пріоритету завдяки їх відносно добре збалансованій та прогресивній структурі оподаткування в порівнянні з іншими країнами, що оцінюються. Угорщина, Польща, Італія та Туреччина набрали менше балів.

Стосовно України, то коли справа доходить до оновлення податкових структур, головна суперечність, яку необхідно вирішити, полягатиме в забезпеченні справедливого переходу та встановленні правильних стимулів для впровадження технологій та інновацій. Природа державних витрат на систему соціального забезпечення також повинна бути змінена з наданням переривчастої підтримки окремим особам під час кризи до розвитку можливостей та зв'язків між спільнотами та всередині них протягом усього життєвого циклу.

4) Оновлення навчальних програм з перепідготовки, підвищення кваліфікації та освіти грає центральну роль у підготовці працівників та досягненні

загального процвітання. Натомість слід модернізувати систему освіти, щоб забезпечити цифрові навички та навички критичного мислення в школах та університетах, а також постійне навчання та підвищення кваліфікації в рамках державних та приватних програм навчання протягом усього життя.

Судячи з наявних даних, Нідерланди, Данія, Швейцарія та Фінляндія входять до числа краще підготовлених країн, які працюють над тим, щоб шкільні програми були актуальними та сучасними. Греція, Бразилія, Туреччина та Італія менш підготовлені.

З приводу України, то участь у формальній освіті вже недостатня для забезпечення можливостей працевлаштування та створення людського капіталу. Щоб забезпечити таке перетворення у бік робочих місць завтрашнього дня, державі необхідно на постійній основі докорінно модернізувати професійно-технічну підготовку та університетську освіту як для студентів, так і для робітників. Уряд також повинен вносити нововведення та оновлювати шкільні програми, навчати ключовим знанням. Крім того, для покращення економіки та суспільства необхідно буде оновити не лише систему освіти для навчання дітей та дорослих, а й зробити з них соціально справедливих громадян.

5) Одним з важливих компонентів політики, спрямованої на стримування нерівності та управління зрушеннями у робочій силі, викликаними технологіями та рецесією, є адекватні та гнучкі системи соціального захисту та це вже має місце у деяких прогресивних країнах.

Судячи з наявних нині даних, Німеччина, Данія, Швейцарія та Сполучене Королівство краще, ніж інші країни, підготовлені до того, щоб поєднувати адекватну охорону праці з новими моделями систем соціального захисту. Південна Африка, Індія, Греція та Туреччина набрали найнижчі бали за цим показником.

Стосовно України, то орієнтовані на майбутнє підходи, повинні краще інтегрувати підтримку доходів із адаптацію трудового законодавства та розширювати мінімальний рівень соціального захисту, включаючи полегшення доступу до освіти, професійної підготовки та охорони здоров'я для підтримки всебічного розвитку людського капіталу громадян та цей підхід повинен успішно захищати та винагороджувати працівників. У зв'язку з швидким поширенням та впровадженням нових цифрових технологій, в усіх секторах трудового регулювання необхідно буде адаптуватися до нових форм роботи та сигналів ринку праці.

б) Загальний доступ до послуг з догляду за літніми людьми, догляду за дітьми та охорони здоров'я є фундаментальним фактором побудови справедливого суспільства за одночасного розширення можливостей людського капіталу. Поєднання впровадження нових технологій та збільшення інвестицій у цю область може допомогти вирішити це пріоритетне завдання.

На основі наявних даних Швеція, Фінляндія та Канада ближче, ніж інші країни розширили доступу до послуг з догляду. Примітно, що ці держави виділяють відносно більше кількості державних ресурсів на цей сектор та створили відносно більш високу стійкість до хвороб у порівнянні з іншими країнами, оціненими під час цього дослідження. Також важливо відзначити, що більшість країн, що розвиваються – Південна Африка, Бразилія, Аргентина, Індонезія, Російська Федерація та Китай не оцінювалися з цього параметру через відсутність даних.

Таблиця 2.7.

Реалізація значних економічних трансформацій країн

Країни	Посилити стимули для направлення фінансових ресурсів на довгострокові інвестиції, зміцнення стабільності і розширення охоплення	Переосмислити конкурентні і антимонопольні рамки, необхідні в четвертій Промисловій революції, забезпечуючи доступ до ринків як на місцевому, так і на міжнародному рівнях	Сприяти створенню "ринків завтрашнього дня", особливо в областях, які потребують співпраці між державним та приватним секторами	Стимулювання та розширення інвестиції у дослідження, інновації та винаходи, які можуть створити нові "ринки завтрашнього дня".	Стимулювання фірм до прийняття різноманітності, справедливості та інклюзивності для підвищення креативності
Аргентина	32.8	49.8	34.3	31.9	69.0
Австралія	81.2	61.6	44.0	42.9	72.4
Австрія	88.3	58.6	47.3	38.8	56.6
Бельгія	81.2	64.8	49.3	47.8	64.7
Бразилія	60.3	59.1	38.0	36.2	57.4
Канада	75.1	74.7	49.5	42.8	66.5
Чилі	57.5	58.1	39.7	31.7	57.3
Китай	72.8	71.8	49.7	50.0	79.2
Чехія	58.2	60.4	41.9	40.2	57.3
Данія	84.6	68.9	46.7	41.7	70.8
Естонія	81,1	66,9	44,9	43,4	60,9
Фінляндія	95,4	70,8	59,5	53,4	70,9
Франція	83,0	64,7	50,1	50,8	62,2
Німеччина	79,3	65,6	48.1	49,2	62,6

Джерело: складено автором за даними [41]

1) Процвітаючий фінансовий сектор повинен направляти ресурси на довгострокові інвестиції в реальний сектор економіки, а не на максимізацію короткострокового прибутку або підтримку фінансових ринків. Зростаюче значення стандартів ESG (екологічних, соціальних та управлінських) для інвестування служить хорошою ознакою для здатності фінансової системи рухатися в цьому напрямку.

Використовуючи доступні показники, Фінляндія, Швеція, Нова Зеландія та Австрія виявилися відносно краще підготовлені за цих аспектом, ніж інші країни з розвиненою економікою. Примітно, що Сполучені Штати, в даний час з найбільшим фінансовим центром у світі, є одними з найменш готовими до перетворень у цій пріоритетній області.

Щодо України, то необхідно вирішити нові проблеми, якщо країні потрібно зберегти високі показники економічного зростання та скоротити масштаби бідності. Нещодавні заяви про концепцію виявили необхідність перегляду торгової та інвестиційної політики у поєднанні з реформами, які сприяють інноваціям, підприємництву та формуванню навичок, що незамінні для просування України до статусу країни з рівнем доходу вище за середній.

Більш сприятливий інвестиційний клімат допоможе підвищити конкурентоспроможність приватного сектора в Україні. В даний час інвестиційний клімат в державі є несприятливим у порівнянні з іншими економіками регіону. Хоча Україна провела деякі реформи, проте останніми роками темпи були повільнішими, ніж у інших країнах, і в державі не було чіткого бачення інвестиційного клімату, а також стратегічних напрямків для визначення пріоритетів реформ. В майбутньому інвестиційна політика міститиме сучасну всеосяжну нормативно-правову базу; держава реалізує низку пільг для підтримки інвесторів, звільнить від сплати податків, ввізного мита для стимулювання інвестиційного середовища тощо.

2) У той час як концентрація ринку збільшилася за останнє десятиліття, сучасна політика по відновленню конкуренції повинна враховувати нові фактори концентрації ринку (наприклад, нематеріальні активи, цифрові платформи) і відповідним чином оновлювати свій інструментарій. Динамічне ділове середовище потребує як активних зусиль по полегшенню входу нових фірм, так і модернізації антимонопольних механізмів, що враховують нові джерела ринкової влади (зокрема, сховища даних) і збиток для споживачів, крім підвищення цін. Відкритість торгівлі також сприяє створенню більш конкурентних ринків; майбутня політика повинна включати інновації щодо того, як зберегти переваги міжнародної торгівлі, обмежуючи внутрішні відмінності між регіонами, де розташовані компанії світового класу, і підтримуючи регіони і верстви населення, які програють від глобалізації.

Судячи з наявної статистики, є країни, які більш готові до створення динамічного ділового середовища - Канада, Фінляндія, Китай та США, в той час як Росія, Словацька Республіка, Греція та Аргентина менш готові до цієї галузі перетворень.

Стосовно України, то реформи включають посилення існуючих антимонопольних органів і впровадження регулювання, що дозволяє новим гравцям виходити на ринок. Це також охоплює розгляд динаміки «переможець отримує все» на деяких конкретних ринках, наприклад, на тих, де цифрові платформи займають домінуюче становище. Нова політика у цій галузі може включати розробку нових показників для: вимірювання впливу ринкової концентрації на платформну економіку; ретельного вивчення практики придбання стартапів до того, як вони стануть серйозними конкурентами та використовувати технології для зниження вхідних бар'єрів.

3) Орієнтована на майбутнє політика повинна поєднувати стратегії "підштовхування і тяжіння", включаючи стимулювання попиту та інвестиції в НДДКР для виробництва більш стійких та інклюзивних товарів, послуг і технологій. Уряди можуть використовувати інструменти для зміни напрямку ринкових результатів, податкові пільги можуть надаватися фірмам і споживачам, які впроваджують продукти та технології, що відповідають конкретним вимогам продуктивності.

Згідно з цими показниками, Фінляндія, Сполучені Штати, Швеція і Японія, в порівнянні з іншими країнами, забезпечують найкращі умови для впровадження нових технологій і, отже, краще підготовлені до вирішення цієї пріоритетної задачі. Однак варто відзначити, що в цілому оцінки по цьому виміру низькі і розподілені нерівномірно.

Щодо України, то державні закупівлі можуть бути потужним інструментом для забезпечення початкового ринку для нових технологій, які знаходяться на більш ранніх стадіях досліджень і розробок.

4) Економіка, що трансформується, вимагатиме розкриття потенціалу людської цікавості і творчості для розробки проривних технологій і нових продуктів, послуг та ринків, на яких вони застосовуються. Для вимірювання цих аспектів будуть потрібні дані по таким чинникам, як інвестиції в довгострокові науково-дослідницькі проекти, наявність приватного капіталу для цілеспрямованої розробки нових технологій, здатність урядів виступати в якості фактичного венчурного капіталіста, часовий горизонт досліджень і обсяг витрат на розвиток в різних країнах.

Фінляндія, Японія, Сполучені Штати, Корея та Швеція виявляються краще підготовленими до ринків завтрашнього дня завдяки добре розвиненій мережі державних установ, а також в наслідок тісній співпраці з дослідницькими інститутами та приватним сектором. Греція, Мексика, Туреччина та Словацька Республіка підготовлені менш добре.

Стосовно України, то для розкриття потенціалу конкурентоспроможності українським підприємствам потрібно врахувати широке коло факторів. Ці фактори включають такі базові основи, як макроекономічна стійкість, добре функціонуючий фінансовий сектор; ефективне управління та система освіти, яка забезпечує отримання необхідних ступенів та навичок. Крім цих базових основ, ключова увага приділяється можливостям покращення областей, які безпосередньо впливають на конкурентоспроможність приватного сектора, включаючи зниження витрат на ведення бізнесу; зміцнення торгової політики для усунення упереджень щодо експорту; посилення спрощення процедур торгівлі для скорочення витрат і часу.

5) Для вимірювання цих аспектів будуть потрібні дані по таких факторам, як інвестиції в довгострокові науково - дослідницькі проекти, наявність приватного капіталу для цілеспрямованої розробки нових технологій, здатність урядів виступати в якості фактичного венчурного капіталіста, часовий горизонт досліджень і обсяг витрат на розвиток в різних країнах.

Судячи з невеликої кількості доступних статистичних даних, Китай, Швеція, Нова Зеландія та Сполучені Штати досягли кращих результатів у цій галузі, порівняно з усіма іншими країнами, що оцінюються. Індія, Туреччина, Італія та Словацька Республіка показують найгірші результати.

Щодо України, то широкі державні інвестиції в охорону здоров'я та інфраструктуру з догляду за дітьми та старими можуть сприяти в майбутньому більш інклюзивним економічним перетворенням, пропонуючи численні соціальні переваги. Наприклад, збільшення інвестицій в охорону здоров'я може досягти подвійної цілі: зміцнити потенціал систем охорони здоров'я, який і без того був недостатнім до пандемії, але також запропонувати збільшення зайнятості.

У таблиці 2.6 та 2.7. представлена така синтетична оцінка готовності, заснована на простому, середньому значенні вимірювання 11 пріоритетів. Слід також зазначити, що методологія дозволяє врівноважити низькі бали по одному виміру з більш високими балами по іншому. Це важливе обмеження, оскільки для досягнення перетворень країни повинні прагнути до рівного вирішення всіх 11 пріоритетних завдань.

Ключові висновки цього заходу полягають у тому, що жодна країна ще не готова трансформувати свою економіку. Однак серед існуючих стратегій, заснованих на наявній статистиці, "скандинавська модель" – є найбільш багатообіцяючою в просуванні економічних систем до більшої стійкості і загального процвітання. Ці країни (наприклад, Фінляндія, Данія, Швеція) - є одними з найбільш підготовленими за більшістю з 11 пріоритетів, визначених у цій рамковій програмі, і, отже, є одними з тих, які найбільш готові до економічних перетворень. Стосовно України, то цій державі для підвищення міжнародної конкурентоспроможності слід провести ряд реформ та трансформацій, які мають відношення до забезпечення прозорості та ефективності інститутів; модернізації енергетичної інфраструктури і екологізації транспортних мереж; оновлення податкової архітектури та

навчальних програм; управління зрушеннями у робочій силі; впровадження нових технологій та збільшення інвестицій.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У роботі досліджено сучасне розташування країн щодо рівня їх конкурентоспроможності за макроекономічними та мікроекономічними індексами. Доведено, що, попри наукову важливість систем рейтингування, їм притаманні деякі прогалини: суб'єктивізм спеціалістів стосовно оцінок, порівняння діяльності економік різних держав за однією моделлю (ідеальним прикладом).

На думку автора, найбільш нероздільною стає методика, яка репрезентована Всесвітнім економічним форумом. Середній бал GCI по 141 аналізованій державі складає 60,7, що свідчить, що відстань до умовної межі становить приблизно 40 балів. Країни з розвинутою економікою представляють стабільно кращі значення, чим решта країн світу, проте у цілому вони, як і раніше, відриваються на 30 пунктів. Сінгапур є країною, що займає передове місце з інфраструктури, охорони здоров'я, функціонування ринку праці та розвитку фінансової системи.

В довгостроковій перспективі на рівень міжнародної конкурентоспроможності впливатимуть екологічні ризики, а саме: ризики з провалом кліматичних заходів утворюють 42,10%; екстремальна погода – 32,40%; втрата біорізноманіття – 27%; криза у сфері природних ресурсів - 23%. З появою COVID – 19, в світі зросли соціальні ризики та однією з проблем, спричинених пандемією, є криза засобів існування та зростання нерівності як у всьому світі, так і всередині країн. Непотрібно нехтувати й кіберризиками, в 2020 році кількість атак шкідливих програм та програм-вимагачів

збільшилася на 358 % і 435 % відповідно — і вони випереджають можливості суспільства ефективного запобігання або реагування на них.

ВИСНОВКИ

На нашу думку, саме рівень життя та добробуту населення держави вважається однією з найбільш об'єктивною оцінкою міжнародної конкурентоспроможності країни, через те що він є комплексним показником, який охоплює все інше, як продуктивність ресурсів, темпи економічного зростання та ступінь інноваційності економіки країни.

Отже, за результатами вирішення завдань дипломного дослідження ми:

- оцінили характеристику розвитку країн в умовах глобалізаційних викликів
- охарактеризували функції та види конкуренції при формуванні міжнародної конкурентоспроможності держав
- розглянули еволюцію теорії конкурентоспроможності
- визначили глобалізаційні виміри міжнародної конкурентоспроможності країн
- проаналізували глобальні виклики сучасності
- з'ясували дії щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності в умовах глобалізаційних викликів

Виконання завдань дослідження сприяло досягненню мети бакалаврського дослідження - виявлення взаємозв'язку між глобалізаційними викликами і конкурентоспроможністю країни, опрацювання теоретико-концептуальних підходів до забезпечення міжнародного рівня конкурентоспроможності країни, розроблення рекомендацій щодо збільшення конкурентних переваг для України у Світогосподарській системі.

Україні потрібно вирішити проблеми, щоб зберегти високі показники економічного зростання та скоротити масштаби бідності. Одного лише підвищення та продуктивності бракує, якщо не брати до уваги нерівність МЕР оточення. Необхідно трансформувати інструменти економічної

політики, для того щоб забезпечити економічну стабільність та соціальне об'єднання головним компонентом своєї діяльності. Для цього необхідна не тільки політика управління зовнішніми екологічними чинниками чи утворення мереж соціального захисту для людей, а й стратегія, яка заохочує інвестиції, що створюють екологічніші, справедливіші і адаптовані на людей ринки завтрашнього дня в умовах невизначеності Глобального середовища..

Таким чином, результати проведеного дипломного дослідження дозволяють сформулювати наступні висновки та рекомендації науково-практичного спрямування. Забезпечення належного рівня міжнародної конкурентоспроможності держав в умовах Глобальних викликів досягне шляхом:

1. Забезпечення державними компетентними установами чітких принципів функціонування національного бізнесу на основі дотримання національних економічних інтересів, екологічності та соціальної відповідальності.
2. Сприяння формуванню довіри як у підприємстві так і з боку споживчої національної та міжнародної аудиторії.
3. Модернізування інфраструктури для прискорення переходу до енергетики та розширення доступу до електрики та ІКТ.
4. Переходу до більш прогресивного оподаткування, переосмислення того, як обкладаються податком корпорації, багатство та робоча сила на національному рівні та в рамках міжнародної співпраці.
5. Оновлення навчальних програм та розширення інвестицій у навички, необхідні для робочих місць та "ринків завтрашнього дня".
6. Переосмислення трудового законодавства та соціального захисту відповідно до нової економіки та нової потреби робочої сили.
7. Розширення інфраструктури догляду за літніми людьми, догляду за дітьми та охорони здоров'я.

8. Доступу до формування і використання інновацій на користь громадян та економіки.
9. Посилення стимулів для направлення фінансових ресурсів на довгострокові інвестиції, зміцнення стабільності і розширення охоплення секторів економіки майбутнього.
10. Переосмислення конкурентних і антимонопольних правил, які необхідні у четвертій Промисловій революції, забезпечуючи доступ до ринків як на національному, так і на міжнародному рівнях.
11. Сприяння створення "ринків завтрашнього дня", зокрема у галузях, які потребують співпраці між державним та приватним секторами – задля збалансування національного ринку і сприяння росту міжнародної конкурентоспроможності національних компаній.
12. Стимулювання національного бізнесу до прийняття різноманітності, справедливості та інклюзивності розвитку у напрямку підвищення його креативності в умовах непередбачуваності Глобальних змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Столярчук, Я. М. Глобальні асиметрії економічного розвитку: [монографія] / Я. М. Столярчук. – К.: КНЕУ, 2009. –302
2. Mayer J.D., Salovey P., Caruso D.R. Models of emotional intelligence // Handbook of intelligence / ed. by R.Stenberg. N.Y.: Cambridge University Press. 2000. P. 396–420.
3. Ясперс К.Духовная ситуация времени / К. Ясперс. // Человек и его ценности. – 1988. – №1. – с. 61-89
4. Бодрийар Ж. Система вещей / Ж. Бодрийар. – М: Рудомино, 1999. – 218 с.
5. Білорус О.Г. Глобальні трансформації і стратегії розвитку / О. Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко, М.О. Гончаренко, В.А. Зленко, О.В. ; НАН України. Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. – К., 1988. – 416 с.
6. Білорус О.Г. Глобалізація і безпека розвитку / О. Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко, М.О. Гончаренко, В.А. Зленко, О.В. Зернецька, А.І.Кудряченко, Ю.М. Мацейко, В.Є. Новицький, Ю.М.Пахомов; ред: О.Г. Білорус; НАН України. Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. – К., 2001. – 734 с.
7. Тихомирова Є.Б. Паблік рилейшнз у глобалізованому світі / Є.Б. Тихомирова. – К: Науково-видавничий центр “Наша культура і наука”, 2004. – 489 с.
8. Лук'яненко Д. Г. Глобальна економічна інтеграція: монографія / Д. Г. Лук'яненко; ДВНЗ “Київ.нац.екон.ун-т ім. В.Гетьмана”. – К. Національний підручник, 2008. – 219 с.
9. Рогач О.І. Міжнародні фінанси: підручник // навч. посібник. — К.: Либідь, 2003. — 784 с
10. Поліщук Л.С. Глобальні виклики та посилення економічного управління в ЄС.

11. Торкунов А. Современные международные отношения / А. Торкунов, А. Мальгин – М: Аспект Пресс, 2012. – 688 с.
12. Galtung J. 50 Years 100 Peace & Conflict Perspectives / J. Galtung. London: Transcend University Press, 2008. – 263 с.
13. The Global Risk Report 2022 [Электронный ресурс] – Режим доступа - Режим доступа до ресурсу: <https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2022>
14. Hofer C. W. Conceptual Construct for Formulating Corporate and Business Strategies / C. W. Hofer. – Boston: Intercollegiate Case Clearing House, 1977. – 754 p.
15. Должанський І.З. Конкуренентоспроможність підприємства: [навч. посіб.] / І.З. Должанський, Т.О. Загорна. — К., 2006. — 384 с.
16. Миль Дж.С. Основы политической экономики. Т.1, 2, 3. — М.: Прогресс, 1980. — 626 с
17. Competitiveness: 23 Leaders speak out // Harvard business review. Boston, 1997. – Vol. 55. – № 4. – P. 108–123 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
18. Хворост Т.В. Стан конкурентоспроможності національної економіки України / Т.В. Хворост // Економіка і суспільство. – 2017. – № 10. – С. 145–148.
19. Гельвановский М.И. Конкуренентоспособность России в 90-е годы: межстрановой макроэкономический анализ / М.И. Гельвановский. – М.: ИМЭМО РАН, 2000. – 125 с.
20. Хворост Т.В. Стан конкурентоспроможності національної економіки України / Т.В. Хворост // Економіка і суспільство. – 2017. – № 10. – С. 145–148.
21. Азоев Г. Л. Конкуренция: анализ, стратегия и практика / Г. Л. Азоев. – М.: Центр экономики и маркетинга, 1996. – 208 с. Міжнародна економіка / А.П. Румянцев, Г.Н. Клишко, В.В. Рокоча та ін. за ред. А.П. Румянцева. — 32те вид. перероб. і доп. — К.: Знання, 2006. — 479 с.

22. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития (исследование предпринимательства, прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / Й. А. Шумпетер; пер. с нем. под ред. В. С. Автономова и др. – М.: Прогресс, 1982. – 455 с.
23. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001 р. № 2210.
24. Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), – 2003. – №18-22 – Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
25. Швиданенко О.А. Глобальна конкурентоспроможність: теоретичні та прикладні аспекти: монографія / О.А. Швиданенко. – К.: КНЕУ, 2007. – 312 с.
26. Піддубний, І.О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства / О.І. Піддубний, Л.І. Піддубна / за ред. проф. О.І. Піддубного. – Харків : ВД «Інжек», 2004. – 264 с.
27. Фатхутдинов, Р.А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса. Экономика, маркетинг, менеджмент / Р.А. Фатхутдинов. – М. : Издательско-книготорговый центр «Маркетинг», 2002. – 892 с.
28. Ihor Yaskal: Theoretical approaches to concepts of “competition” and “competitiveness”: [Електронний ресурс].
URL:https://www.researchgate.net/publication/260081725_Theoretical_approaches_to_concepts_of_competition_and_competitiveness
29. А. М. Хімченко: Генезис теорії людського капіталу: [Електронний ресурс]. URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1131> Миль Дж.С. Основы политической экономии. Т.1, 2, 3. — М.: Прогресс, 1980. — 626 с
30. Мазурок П.П. Історія економічних учень у запитаннях та відповідях: /Мазурок П.П. Навч. посіб. – 2-ге вид. стер. – К.: Знання, 2006. – 477 с.

31. Міжнародна економіка / А.П. Румянцев, Г.Н. Климко, В.В. Рокоча та ін. за ред. А.П. Румянцева. — 32те вид. перероб. і доп. — К.: Знання, 2006. — 479 с.
32. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі. К.: Основи, 2000. 251 с.
33. Пилипенко І.В. Конкурентоспроможність країн та регіонів у світовому господарстві: теорія, досвід малих країн Західної та Північної Європи. М: Вид-во «Ойкумена», 2005. 496 с
34. Портер М. Е. Стратегія конкуренції; Пер. з англ. А. Олійника та Р. Скільського. К.: Основи, 1998. — 390 с. С. 46
35. Н.П. Николаїшин: Вибір стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства URL: <https://library.if.ua/book/32/2146.html>

36. Індекс глобальної конкурентоспроможності створений для Всесвітнього економічного форуму професором Колумбійського університету Ксав'є Сала-і-Мартіном (Xavier Sala-i-Martin, Columbia University) і вперше опублікований в 2004 році
37. The IMD World Competitiveness Yearbook 2021 / IMD World Competitiveness Center, URL: [1. https://www.imd.org/globalassets/wcc/docs/release2021/world_digital_competitiveness_yearbook_2021.pdf](https://www.imd.org/globalassets/wcc/docs/release2021/world_digital_competitiveness_yearbook_2021.pdf) (Last accessed: 17.06.2021)
38. Regional Risks for Doing Business 2019/ World Economic Forum/ URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Regional_Risks_Doing_Business_report_2019.pdf
39. The Global Risks. Report 2021. 16th Edition. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2021.pdf (дата звернення: 20.07.2021).
40. The Global Risks. Report 2020. 16th Edition. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risk_Report_2020.pdf (дата звернення: 16.12.2020)
41. The Global Competitiveness Report 2022. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2020/>

метадані

Заголовок

Міжнародна конкурентоспроможність країн в умовах глобальних викликів

Автор

Трофимова Олена Дмитрівна

Науковий керівник

Іринчина І.Б.

підрозділ

кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу

Перелік можливих спроб маніпуляцій з текстом

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		1
Інтервали		0
Мікропробіли		6
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		89

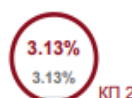
Обсяг знайдених подібностей

Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

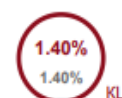
25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

15395

Кількість слів

121286

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Прокручіть список та аналізуйте, особливо, фрагменти, які перевищують КП 2 (позначено жирним шрифтом). Скористайтеся посиланням "Позначити фрагмент" та перегляньте, чи є вони короткими фразами, розкиданими в документі (випадкові схожості), численними короткими фразами поруч з іншими (мозаїчний плагіат) або великими фрагментами без зазначення джерела (прямий плагіат).

10 найдовших фраз

Копію тексту

порядковий НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/525/Shegda.pdf	73	0.47 %
2	https://core.ac.uk/download/pdf/84322851.pdf	63	0.41 %
3	https://posibniki.com.ua/post-modeluvannya-procesu-formuvannya-konkurentospromozhnosti-u-globalnomu	56	0.36 %

4	https://core.ac.uk/download/pdf/84322851.pdf	46	0.30 %
5	https://relint.eenu.edu.ua/index.php/relint/issue/download/3/1	44	0.29 %
6	http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/525/Shegda.pdf	36	0.23 %

7	https://relint.eenu.edu.ua/index.php/relint/issue/download/3/1	35	0.23 %
8	http://pereyaslavskayarada.com/uk/article/show/13894	33	0.21 %
9	https://relint.eenu.edu.ua/index.php/relint/issue/download/3/1	32	0.21 %
10	https://revolution.allbest.ru/economy/00935716_0.html	32	0.21 %

з бази даних RefBooks (0.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-----------	--

з домашньої бази даних (0.60 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	Глобальний формат міжнародного науково-технологічного трансферу 10/30/2020 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (відділ координації та моніторингу періодичних фахових видань)	77 (8) 0.50 %
2	Управління конкурентоспроможністю підприємства в умовах глобалізації.docx 2/1/2022 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (varbanna)	15 (1) 0.10 %

з програми обміну базами даних (0.12 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	Daud_diplom_Chernomaz_MEV_26-11-2019.pdf 11/26/2019 V. N. Karazin Kharkiv National University (KKNU) (Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу - кафедра міжнародних економічних відносин імені А.Голікова)	14 (1) 0.09 %
2	Siuchina_diplom_Grytsenko_economic theory_05-06-2020.pdf 6/5/2020 V. N. Karazin Kharkiv National University (KKNU) (Економічний факультет - кафедра економічної теорії та економічних методів управління)	5 (1) 0.03 %

з Інтернету (6.18 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://core.ac.uk/download/pdf/84322851.pdf	211 (10) 1.37 %
2	https://relint.eenu.edu.ua/index.php/relint/issue/download/3/1	134 (4) 0.87 %
3	http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/525/Shegda.pdf	127 (3) 0.82 %

4	http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Ekonomiky/Docs/Konkurentospr_omozhnist_p-va_Lupak_Vasilciv.pdf	108 (8)	0.70 %
5	https://posibniki.com.ua/post-modeluvannya-procesu-formuvannya-konkurentospromozhnosti-u-globalnomu	56 (1)	0.36 %
6	http://pereyaslavskayarada.com/uk/article/show/13894	47 (2)	0.31 %

7	http://dspace.ineu.edu.ua/bitstream/316497/33672/1/%D0%91%D1%80%D0%B8%D1%87-%D0%9E%D1%85%D0%BE%D1%82%D0%B0.pdf	47 (4)	0.31 %
8	http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vkpnueu_2015_10_10.pdf	41 (3)	0.27 %
9	https://revolution.allbest.ru/economy/00935716_0.html	39 (2)	0.25 %
10	https://docplayer.net/74336150-Molod-osvita-nauka-duhovnist.html	33 (2)	0.21 %
11	https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/29217/1/Nykolaishyn_bakalavr.pdf	23 (1)	0.15 %
12	https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/30835/MED_18-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y	22 (1)	0.14 %
13	http://dspace.uccu.org.ua/bitstream/123456789/7858/1/Trotsenko_%20Anastasiya_%20Viktorivna-TKD61m-1.docx	17 (2)	0.11 %
14	https://refdb.ru/look/2206128-pall.html	13 (1)	0.08 %
15	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/80856/1/diss_Samoilkova.pdf	10 (1)	0.06 %
16	https://www.stud24.ru/investment/nnovacijn-nvestic-sut-vidi-ta/475383-1808088-page1.html	9 (1)	0.06 %
17	http://www.agrosvit.info/pdf/10_2019/12.pdf	9 (1)	0.06 %
18	https://revolution.allbest.ru/ecology/00940959_0.html	5 (1)	0.03 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)